
STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH Gminy Szumowo w latach 2016-2022

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	2
2. METODOLOGIA OPRACOWANIA STRATEGII.....	3
3. DIAGNOZA SYTUACJI SPOŁECZNEJ GMINY SZUMOWO	4
3.1. CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI SPOŁECZNEJ.....	4
3.1.1. CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY SZUMOWO	4
3.1.2. DEMOGRAFIA	6
3.1.3. RYNEK PRACY	11
3.1.4. GOSPODARKA MIESZKANIOWA.....	12
3.1.5. OCHRONA ZDROWIA	13
3.1.6. EDUKACJA	13
3.1.7. KULTURA I SPORT	15
3.1.8. ORGANY WSPARCIA SPOŁECZNEGO	16
3.2. PROBLEMY SPOŁECZNE WYSTĘPUJĄCE NA TERENIE GMINY SZUMOWO	21
3.2.1. BEZROBOCIE	21
3.2.2. NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	22
3.2.3. UZALEŻNIENIA	23
3.2.4. UBÓSTWO.....	27
3.2.5. BEZDOMNOŚĆ	27
3.2.6. PRZEMOC W RODZINIE	27
3.2.7. PRZESTĘPCZOŚĆ	29
3.2.8. OSOBY STARSZE	30
3.3. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO.....	31
3.4. ANALIZA SWOT	31
4. PROGNOZA ZMIAN W ZAKRESIE OBJĘTYM STRATEGIĄ.....	34
4.1. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA.....	34
4.2. PROGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	37
4.3. PROGNOZA ZMIAN	40
5. CELE STRATEGICZNE PROJEKTOWANYCH ZMIAN	40
6. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ.....	43
7. SPOSÓB REALIZACJI STRATEGII ORAZ JEJ RAMY FINANSOWE.....	44
8. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ	45
9. SPIS TABEL.....	51
10. SPIS RYSUNKÓW	52
11. ZAŁĄCZNIKI	52

1. Wprowadzenie

Problemy społeczne będące wynikiem zmian politycznych i gospodarczych, jakie dokonały się w Polsce na przestrzeni ostatnich lat, stawiają przed władzami samorządowymi nowe wyzwania. Dotychczas realizowany model polityki społecznej polegający głównie na łagodzeniu skutków niekorzystnych zjawisk okazał się nie dość skuteczny. Podejmowane działania skierowane były na walkę z rezultatami problemów, brak natomiast było wystarczającego nacisku na profilaktykę zagrożeń. W efekcie rośnie liczba osób – beneficjentów pomocy społecznej i utrwalają się postawy roszczeniowe tego kręgu osób. Dlatego też potrzebą chwili jest opracowanie spójnych, całościowych, perspektywicznych programów polityki społecznej. Jednym z podstawowych narzędzi realizacji lokalnej polityki społecznej jest **strategia rozwiązywania problemów społecznych**. Obowiązek jej opracowania wynika z art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (j.t. Dz. U. z 2013 poz. 182 z późn. zm.), zgodnie z którym: „do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.”

Zgodnie z art. 16b, ust. 2, Strategia rozwiązywania problemów społecznych zawiera w szczególności:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej;
- 2) prognozę zmian w zakresie objętym strategią;
- 3) określenie:
 - a) celów strategicznych projektowanych zmian,
 - b) kierunków niezbędnych działań,
 - c) sposobu realizacji strategii oraz jej ram finansowych,
 - d) wskaźników realizacji działań.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych zorientowana jest na rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi zajmującymi się pomocą społeczną w gminie oraz instytucjami działającymi w szerszym obszarze polityki społecznej jak: edukacja, ochrona zdrowia, bezpieczeństwo publiczne, pomoc osobom niepełnosprawnym, zapobieganie wykluczeniu społecznemu. Działania będą kierowane głównie do środowisk pozostających na marginesie życia społecznego, wykluczonych społecznie lub zagrożonych tym zjawiskiem.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Szumowo w latach 2016-2020 jest wieloletnim dokumentem programowym, który ma istotne znaczenie

dla zapewnienia bezpieczeństwa socjalnego jej mieszkańców, a w szczególności grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.

2. Metodologia opracowania Strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na terenie Gminy Szumowo przygotowana została zgodnie z ogólnymi warunkami stawianymi takim dokumentom. Umownie można ją podzielić na trzy główne części.

Pierwsza część przedstawia charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Szumowo wg stanu na dzień 31.12.2014 roku (w niektórych przypadkach wykorzystano najbardziej aktualne dane z 2015 roku). Zawarto tutaj informacje istotne z punktu widzenia występujących na jej terenie problemów społecznych. Przeanalizowano strukturę demograficzną, sytuację na rynku pracy, stan gospodarki Gminy. Opisano również dostępne dla mieszkańców usługi społeczne tj. edukacja, kultura, ochrona zdrowia i pomoc społeczna. Charakterystyki tej dokonano w oparciu o:

- informacje uzyskane z OPS w Szumowie,
- dane z PUP w Zambrowie,
- dane z Komendy Powiatowej Policji w Zambrowie,
- wyniki ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Szumowo,
- dane GUS,
- inne dane dostępne na stronach internetowych oraz w dokumentach strategicznych Gminy.

Charakterystykę sytuacji społecznej Gminy Szumowo podsumowuje analiza SWOT.

Część drugą stanowi prognoza zmian problemów społecznych zidentyfikowanych w części diagnostycznej. Prognoza ta została podzielona na 2 zasadnicze części:

- prognozę demograficzną opracowaną w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, oraz
- prognozę problemów społecznych, którą opracowano przy założeniu, że nie uwzględnia ona potencjalnych działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań OPS w Szumowie), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów społecznych.

Niniejsza prognoza stanowi podstawę do zdefiniowania konkretnych celów strategicznych i kierunków działań.

Część trzecia to sformułowanie konkretnych celów strategicznych i kierunków działań niezbędnych do zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych występujących na terenie

Gminy Szumowo. W części tej określono również sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe ze wskazaniem źródeł finansowania określonych działań oraz wskaźników ich realizacji.

Strategia obejmuje okres do 2020 roku. Uzasadnieniem dla tak wybranego horyzontu czasowego jest z jednej strony specyfika procesów społecznych (skutki realizacji strategii będą widoczne dopiero w dłuższym okresie czasu), z drugiej zaś strony konieczność dostosowania Strategii do innych dokumentów programowych na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

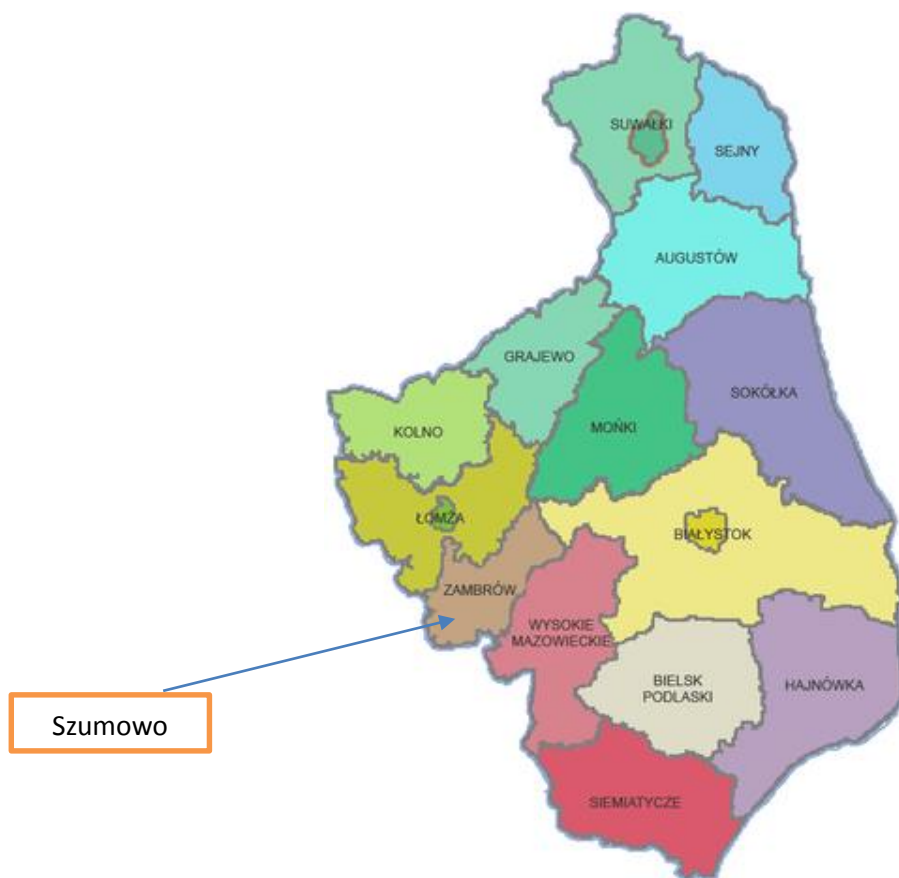
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Szumowo

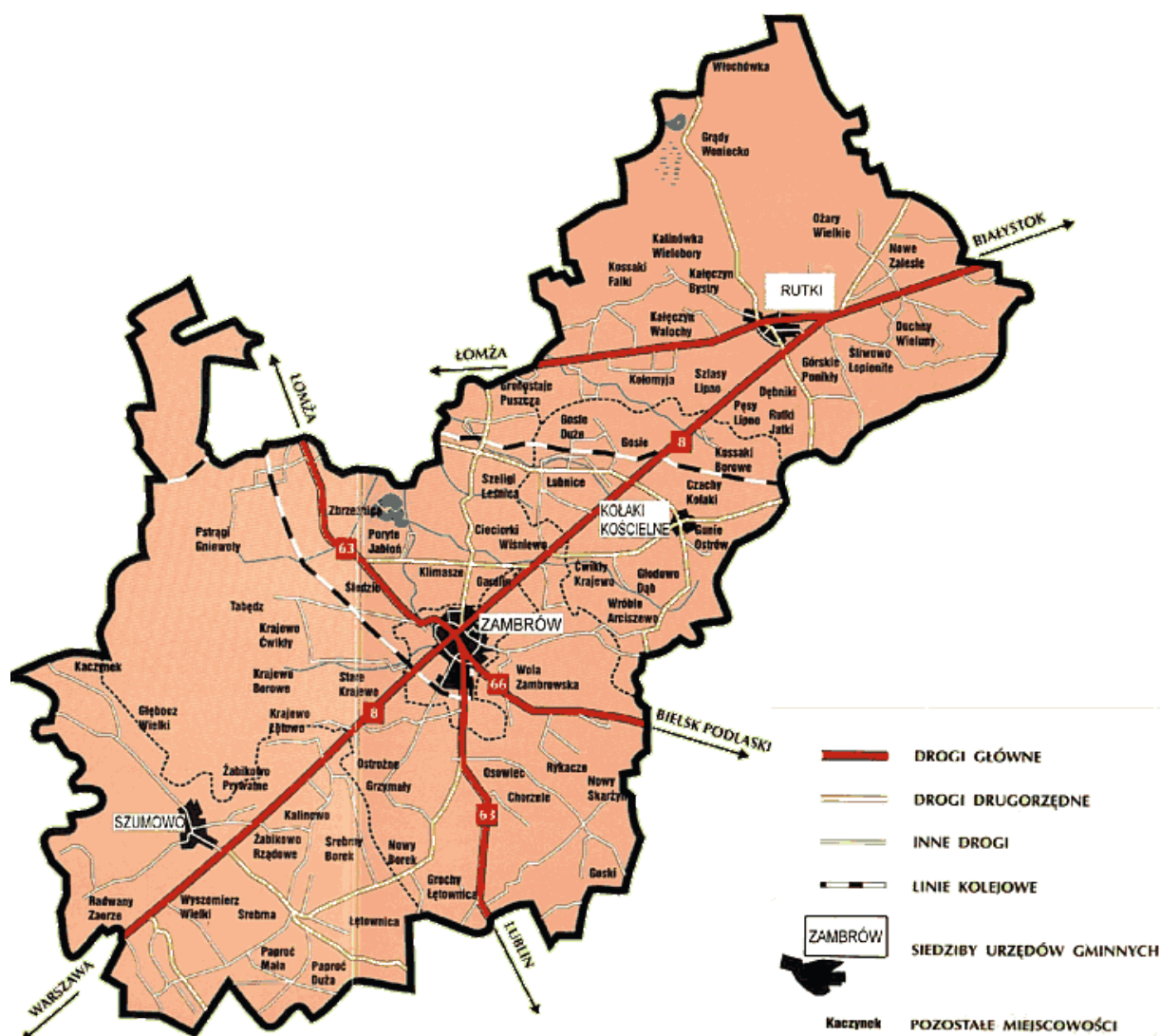
3.1. Charakterystyka sytuacji społecznej

3.1.1. Charakterystyka ogólna Gminy Szumowo

Gmina Szumowo to gmina wiejska położona w południowo-zachodniej części powiatu zambrowskiego, w zachodniej części województwa podlaskiego. Gmina Szumowo jest jedną z pięciu gmin powiatu zambrowskiego. Siedziba Gminy Szumowo położona jest 15 km od Zambrowa, 20 km od Ostrowi Maz., 80 km od stolicy województwa - Białegostoku i ok. 100 km od stolicy kraju Warszawy.

Zewnątrz powiazania komunikacyjne Gminy zapewnia głównie droga krajowa N

Rysunek 1. Gmina Szumowo na tle województwa podlaskiego i powiatu zambrowskiego

Źródło: strony internetowe województwa i powiatu

Gmina Szumowo graniczy z następującymi Gminami:

- od północnego zachodu – z gminą Śniadowo (powiat łomżyński, województwo podlaskie),
- od zachodu – z gminą Stary Lubotyń (powiat ostrowski, województwo mazowieckie),
- od południowego zachodu – z gminą Ostrów Mazowiecka (powiat ostrowski, województwo mazowieckie),
- od południa – z gminą Andrzejewo (powiat ostrołęcki, województwo mazowieckie),
- od północnego wschodu – z gminą Zambrow (powiat zambrowski, województwo podlaskie).

W skład Gminy wchodzi następujące miejscowości: Głęboch Wielki, Kaczynek, Kalinowo, Krajewo-Budziły, Łętownica, Mroczy-Stylongi, Ostrożne, Paproć Duża, Paproć Mała, Pęchratka Polska, Radwany-Zaorze, Rynoły, Srebrna, Srebrny Borek, Stryjki, Nowe Szumowo, Szumowo, Wyszomierz Wielki, Zaręby-Jartuzy, Żabikowo Prywatne, Żabikowo Rządowe.

Powierzchnia Gminy wynosi 14 100 ha tj. 141 km², co stanowi 0,045% powierzchni kraju, 0,698% powierzchni województwa podlaskiego oraz 19,233% powierzchni powiatu zambrowskiego. Gmina Szumowo ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują 70,1% powierzchni Gminy, lasy i grunty leśne – 24,2%, zaś pozostałe grunty i nieużytki – 5,7%. Około 76,8% użytków rolnych stanowią grunty orne.

3.1.2. Demografia

LICZEBNOŚĆ GMINY Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ

Zgodnie z danymi GUS, na koniec roku 2014, liczba mieszkańców Gminy Szumowo wynosiła 5 029 osób, z czego 51,40% stanowili mężczyźni. W okresie 2012-2014 liczba mieszkańców Gminy utrzymuje się na podobnym poziomie.

Tabela 1. Liczebność Gminy Szumowo z podziałem na płeć

Wyszczególnienie	jedn. miary	2012	2013	2014
ogółem	Osoba	5 023	5 037	5 027
mężczyźni	Osoba	2 555	2 571	2 584
	%	50,87%	51,04%	51,40%
kobiety	Osoba	2 468	2 466	2 443
	%	49,13%	48,96%	48,60%

Źródło: Dane ewidencji ludności UG Szumowo

STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Najliczniejszą grupę wiekową w 2014 roku stanowiły osoby w wieku pomiędzy 20 i 24 rokiem życia. Następnymi w kolejności są osoby w wieku 25-29 lat oraz 30-34 lata. Osoby w tym wieku albo jeszcze kontynuują naukę albo dopiero rozpoczynają pierwszą pracę. Przez dłuższy okres będą stanowiły zatem siłę roboczą Gminy i musi upłynąć kilkadziesiąt lat, aby zmieniły swój status z osób w wieku produkcyjnym na osoby w wieku poprodukcyjnym. Warto zauważyć, że osoby w wieku 85 lat i więcej stanowiły zaledwie 2,4% ogółu mieszkańców Gminy Szumowo.

Tabela 2. Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Szumowo w 2014 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
0-2 lat	162	91	71
3-6 lat	239	129	110
7-12 lat	333	196	137
13-15 lat	181	98	83
16-19 lat	250	129	121
20-24 lata	371	187	184
25-34 lat	779	423	356
35-44 lat	709	375	334
45-54 lat	613	306	307
55-59 lat	306	136	170
60-64 lata	281	147	134
65-69 lat	197	99	98
70-74 lata	145	61	84
75-79 lat	166	63	103
80-84 lata	130	46	84
Powyżej 85	121	47	74
Razem	4 983	2 533	2 450

Źródło: Dane GUS

Struktura wiekowa mieszkańców Gminy Szumowo została również przedstawiona w tabeli 3 z podziałem na 3 grupy:

- grupa w wieku przedprodukcyjnym,
- grupa w wieku produkcyjnym,
- grupa w wieku poprodukcyjnym.

Analizując dane zawarte w tabeli 3 należy stwierdzić, że w 2014 roku najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym – 60,66 populacji Gminy Szumowo. Natomiast ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 22,56%, a w wieku poprodukcyjnym – 16,78% mieszkańców Gminy. W analizowanym okresie można zauważyć, że:

- liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym powoli ale systematycznie rośnie od 2012 roku, co oznacza, że rodzi się więcej dzieci, a w konsekwencji liczba ludności Gminy nie będzie malała przy założeniu, że tendencja ta się nie zmieni w kolejnych latach,
- liczba ludności w wieku produkcyjnym systematycznie rośnie, co oznacza, że coraz większa ilość mieszkańców osiąga wiek, w którym podejmuje pracę,
- liczba ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie wzrastała do 2013 roku co oznacza, że coraz więcej osób przechodzi na emerytury.

Powyższe wnioski świadczą o starzeniu się społeczeństwa na terenie Gminy Szumowo, co jest zgodne z tendencją obserwowaną w skali całego kraju.

Tabela 3. Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym oraz poprodukcyjnym w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
w wieku przedprodukcyjnym [osoba]			
ogółem	1 133	1 135	1 136
mężczyźni	606	618	631
kobiety	527	517	505
w wieku produkcyjnym [osoba]			
ogółem	3 047	3 057	3 058
mężczyźni	1 663	1 665	1 665
kobiety	1 384	1 392	1 393
w wieku poprodukcyjnym [osoba]			
ogółem	843	845	833
mężczyźni	286	288	288
kobiety	557	557	545
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem			
w wieku przedprodukcyjnym	22,56	22,53	22,60
w wieku produkcyjnym	60,66	60,69	60,83
w wieku poprodukcyjnym	16,78	16,78	16,57

Źródło: Dane ewidencji ludności UG Szumowo

POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

W 2002 roku większość mieszkańców Gminy Szumowo posiadało wykształcenie podstawowe ukończone – stanowiły one 37,75% mieszkańców Gminy. Kolejną pod względem liczebności

grupę stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 19,89%, dalej osoby z wykształceniem średnim – 14,91%. Około 7,9% mieszkańców Gminy w 2002 roku nie posiadało wykształcenia lub posiadało wykształcenie podstawowe nieukończone. Jedynie 2,36% mieszkańców posiadało wykształcenie wyższe.

Tabela 4. Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Szumowo

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety
wyższe	116	37	79
Policealne i średnie	732	312	420
zasadnicze zawodowe	977	599	378
podstawowe ukończone	1854	940	914
podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	388	166	222

Źródło: Dane GUS Narodowy Spis Powszechny 2002

Przedstawione wyżej dane dotyczą wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku i nie odzwierciedlają aktualnej sytuacji. Należy założyć, iż obecnie w Gminie Szumowo, podobnie jak i w całym kraju, liczba osób z wykształceniem wyższym jest większa. Potwierdzeniem tego są dane GUS dotyczące wykształcenia mieszkańców powiatu zambrowskiego ze spisu powszechnego przeprowadzonego w 2002 i 2011 roku zawarte w tabeli 5.

Tabela 5. Poziom wykształcenia mieszkańców powiatu zambrowskiego

Rodzaj wykształcenia	2002	2011	Zmiana % 2011/2002
Wyższe	2 263	4 419	95,27
Średnie i policealne	9 497	10 049	5,81
Średnie zawodowe	5 911	4 676	-20,89
Średnie ogólnokształcące	2 413	4 603	90,76
Zasadnicze zawodowe	8 786	7 770	-11,56
Gimnazjalne	0	2 034	-
Podstawowe ukończone	14 721	9 514	-35,37
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia	2 058	984	-52,19

Źródło: Dane GUS (Narodowy Spis Powszechny 2002 Ludność, Narodowy Spis Powszechny 2011 Ludność)

Zgodnie z danymi przedstawionymi w tabeli 5 widoczny jest wyraźny wzrost liczby mieszkańców powiatu zambrowskiego o wykształceniu wyższym. Jest on równy 95,27% w ostatnich 9 latach, co jest bardzo pozytywnym sygnałem. Coraz więcej osób z powiatu decyduje się również na podjęcie edukacji, o czym świadczą:

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim i policealnym o 5,81%,

- wzrost liczby osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 90,76%,
- spadek liczby osób z wykształceniem podstawowym nieukończonym i bez wykształcenia o średnio 43,78%.

Należy zatem zakładać, że sytuacja w Gminie Szumowo obecnie kształtuje się podobnie.

MIGRACJE

Poprzez migracje rozumie się stałą lub czasową zmianę miejsca pobytu. Saldo migracji ma istotny wpływ na wysokość populacji danego obszaru.

W Gminie Szumowo w latach 2011 – 2014 zarówno liczba zameldowań jak i wymeldowań ulegała wahaniom. Największy spadek zameldowań odnotowano w roku 2012, natomiast największy wzrost wymeldowań miał miejsce w roku 2013. Ostatecznie, w 2014 roku, w porównaniu do roku 2011, liczba zameldowań wzrosła o 1, zaś liczba wymeldowań wzrosła o 4.

W latach 2011-2014 saldo migracji Gminy Szumowo (różnica między liczbą osób, które zameldowały się na terenie Gminy a liczbą osób, które się z niej wymeldowały w danym roku) było zerowe. Jest to korzystne zjawisko, które będzie miało wpływ na utrzymanie się na podobnym poziomie liczby ludności Gminy w kolejnych latach.

Szczegółowe dane dotyczące salda migracji na terenie Gminy Szumowo w ostatnich 4 latach, przedstawia tabela 6.

Tabela 6. Migracje na pobyt stały gminne wg typu i kierunku

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2011	2012	2013	2014
zameldowanie ogółem	osoba	42	35	52	43
zameldowania z miast	osoba	16	22	24	25
zameldowania ze wsi	osoba	24	13	27	18
zameldowania z zagranicy	osoba	2	0	1	0
wymeldowania ogółem	osoba	36	48	50	43
wymeldowania w ruchu wewnętrznym	osoba	36	48	50	40
wymeldowania za granicę	osoba	0	0	0	3
saldo migracji	osoba	+6	-13	+2	0

Źródło: Dane GUS

PRZYROST NATURALNY

Na terenie Gminy Szumowo w latach 2011 liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów, natomiast od 2012 roku systematycznie liczba zgonów przewyższa liczbę urodzeń co ukształtowało dodatnie wartości przyrostu naturalnego. Zjawisko to świadczy o potencjalnym spadku liczby ludności Gminy w kolejnych latach.

Tabela 7. Przyrost naturalny

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
Zgony ogółem	39	59	56	64
Urodzenia żywe ogółem	54	59	51	48
Przyrost naturalny ogółem	+15	0	-5	-12
mężczyźni	+10	-1	-4	+4
kobiety	+5	+1	-1	-10

Źródło: Dane GUS

3.1.3. Rynek pracy

Gospodarka Gminy Szumowo opiera się głównie na rolnictwie indywidualnym. Tereny rolne na terenie Gminy zajmują powierzchnię 7 601 ha tj. 70,1 % ogólnej powierzchni Gminy.

Na terenie Gminy Szumowo w ostatnich latach obserwuje się wzrost średniej powierzchni gospodarstw rolnych w wyniku wykupywania i scalania gruntów.

Gmina Szumowo, jako gmina o charakterze typowo rolniczym, nie posiada na swoim terytorium zbyt wielu zakładów produkcyjnych. Główną grupę stanowią firmy związane z wydobyciem kruszywa, przemysłem drzewnym, handlem i usługami. Na koniec 2014 roku na terenie Gminy Szumowo działało 278 podmiotów gospodarczych.

W latach od 2010 roku liczba podmiotów gospodarczych na terenie Gminy Szumowo powoli rośnie.

Tabela 8. Podmioty gospodarcze działające na terenie Gminy Szumowo w latach 2010-2014

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014
podmioty gospodarki narodowej ogółem	261	257	264	270	278
sektor publiczny - ogółem	13	13	14	14	14
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	9	9	10	10	10
sektor publiczny - spółki handlowe	1	1	1	1	1
sektor publiczny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	0	0	0
sektor prywatny - ogółem	248	244	250	256	264
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	203	200	202	206	209
sektor prywatny - spółki handlowe	9	9	9	10	10
sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	2	2
sektor prywatny - spółdzielnie	5	5	5	5	5
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	13	13	13	13	13

Na sektor prywatny, stanowiący 95% wszystkich podmiotów z terenu Gminy, składają się:

- osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą – 209 podmiotów stanowiących 75,2% wszystkich podmiotów i 79,2% sektora prywatnego,
- spółki handlowe – 3,8% podmiotów sektora,
- spółdzielnie – 1,9% podmiotów sektora,,
- stowarzyszenia i organizacje społeczne –4,9% podmiotów sektora.

Prywatna działalność gospodarcza prowadzona na terenie Gminy Szumowo koncentruje się głównie na: rolnictwie, górnictwie (wydobycie kruszywa naturalnego), handlu hurtowym i detalicznym oraz budownictwie.

3.1.4. Gospodarka mieszkaniowa

Z danych GUS wynika, że w 2014 roku na terenie Gminy Szumowo znajdowały się 1 293 budynki mieszkalne, w których łącznie znajdowały się 1 344 mieszkania z liczbą izb 6 529 o łącznej powierzchni 148 452 m².

Tabela 9. Zasoby mieszkaniowe na terenie Gminy Szumowo

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2012	2013	2014
Mieszkania	mieszk.	1 325	1 334	1 344
Izby	izba	6 415	6 467	6 529
Powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	145 386	146 724	148 452
Budynki	budynki	1 277	1 284	1 293

Źródło: Dane GUS

Analizując wyposażenie budynków w instalacje techniczno-sanitarne należy zauważyć, że nie wszystkie mieszkania posiadają dostęp do podstawowych instalacji tj. wodociąg, łazienka czy centralne ogrzewanie. W 2014 roku 7,1% mieszkań nie było podłączonych do wodociągu 20,2% nie było wyposażonych w łazienkę, zaś 32,1% nie posiadało centralnego ogrzewania. Mimo, że z tabeli 10 wynika, że z każdym rokiem liczba mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne nieznacznie rośnie, to jednak trzeba wziąć pod uwagę, że liczba mieszkań każdego roku również wzrasta.

Tabela 10. Mieszkania wyposażone w instalacje techniczno-sanitarne [%]

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
wodociąg	92,8	92,9	92,9
łazienka	79,5	79,7	79,8
centralne ogrzewanie	67,4	67,6	67,9

Źródło: Dane GUS

Zadaniem własnym gminy jest tworzenie warunków do zaspakajania potrzeb mieszkaniowych swoim obywatelom. Zakres odpowiedzialności obejmuje przede wszystkim zapewnienie lokali socjalnych dla mieszkańców o niskich dochodach. Lokale socjalne służą zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych osób ubogich nieposiadających tytułu prawnego do lokalu oraz osób eksmitowanych na podstawie wyroku sądowego.

Zgodnie z informacjami zawartymi w „*Wieloletnim Programie Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Szumowo na lata 2016-2022*”, mieszkaniowy zasób Gminy Szumowo obejmuje 6 budynków, w tym 8 lokali mieszkalnych, o łącznej powierzchni 476 m². W ramach posiadanego zasobu mieszkaniowego nie wydzielono mieszkań socjalnych.

Budynki komunalne charakteryzują się dobrym stanem technicznym pomimo ich wieloletniego eksploatacji. Dwa budynki mieszkalne są w złym stanie technicznym wymagającym kapitalnego remontu, natomiast pozostałe budynki nie wymagają poważniejszych remontów.

3.1.5. Ochrona zdrowia

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom Gminy zapewniają dwa **Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej w Szumowie oraz Gabinet Stomatologiczny**. Ośrodki zapewniają pomoc medyczną w następującym zakresie:

- medycyna szkolna,
- medycyna rodzinna (w tym: leczenie w domu pacjenta, leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej, przeprowadzanie zabiegów i szczepień),
- oświata i promocja zdrowia.

Komórki w ramach NZOZ w Szumowie obejmują:

- Gabinet medycyny szkolnej,
- Gabinet położnej środowiskowej - rodzinnej,
- Gabinet zabiegowy pielęgniarski + punkt szczepień,
- Poradnia lekarza POZ,
- Poradnia K,
- Poradnia pielęgniarki środowiskowej - rodzinnej,
- Poradnia promocji zdrowia (w zakresie działania zakładu).

Na terenie Gminy działa również Apteka w Szumowie.

3.1.6. Edukacja

Na terenie Gminy Szumowo funkcjonują następujące placówki oświatowe, dla których organem prowadzącym jest Gmina Szumowo:

1. Gminne Przedszkole w Szumowie,

2. Zespół Szkół w Szumowie (Szkoła Podstawowa i Gimnazjum),
3. Szkoła Podstawowa w Srebrnej,
4. Szkoła Podstawowa w Pęczratce Polskie.

W Paproci Dużej funkcjonuje Szkoła Podstawowa prowadzona przez Społeczno-Oświatowe Stowarzyszenie Pomocy Pokrzywdzonym i Niepełnosprawnym EDUKATOR z Łomży.

Placówki szkolne znajdujące się na terenie Gminy są wyposażone w pracownie komputerowe z dostępem do Internetu, a także w infrastrukturę niezbędną do uprawiania sportu i rekreacji. W szkołach funkcjonują biblioteki.

Szkoły zapewniają również:

- kompetentnych nauczycieli i wychowawców,
- opiekę, przyjazne, bezpieczne i korzystne dla zdrowia warunki edukacji,
- poszanowanie praw ucznia,
- warunki prawidłowego rozwoju psychofizycznego i rekreacji,
- możliwość poznawania regionu i kraju.

Dodatkowo placówki starają się w sposób ciekawy i interesujący organizować czas wolny swoim podopiecznym: organizowane są różne konkursy, prowadzone są zajęcia pozalekcyjne. Uzdolnieni uczniowie mogą zawsze liczyć na fachową pomoc swoich nauczycieli, którzy wspierają w rozwoju oraz umacniają poczucie własnej wartości młodzieży.

Do placówek oświatowych zlokalizowanych na terenie Gminy Szumowo w roku 2014/2015 uczęszczało 636 uczniów.

Tabela 11. Edukacja na terenie Gminy Szumowo

Nazwa szkoły i adres	Liczba uczniów	Liczba etatów nauczycielskich
Zespół Szkół w Szumowie	343	31,19
Gminne Przedszkole w Szumowie	82	5,24
Szkoła Podstawowa w Srebrnej	86	9,56
Szkoła Podstawowa w Pęczratce Polskiej	43	7,37
Szkoła Podstawowa w Paproci Dużej	55	7,27
Szkoła Podstawowa w Łętownicy	27	4,36

Źródło: Dane UG Szumowo

Stosunek wszystkich osób uczących się na danym poziomie kształcenia do całej populacji osób będących w wieku nominalnie przypisanym temu poziomowi kształcenia, czyli tak zwany współczynnik skolaryzacji (brutto) w okresie 2011-2014 przedstawia tabela 12.

Tabela 12. Współczynnik skolaryzacji brutto dla szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014
szkoły podstawowe	91,88	89,91	90,80	88,33
gimnazja	81,03	82,72	83,42	80,66

Źródło: Dane GUS

3.1.7. Kultura i sport

Na terenie Gminy Szumowo do organizacji pełniących funkcje kulturalne zaliczamy:

1) Gminny Ośrodek Kultury w Szumowie – jest głównym animatorem działań kulturalnych na terenie Gminy. W ramach GOK w Szumowie prowadzone są: Orkiestra dęta, Grupa mažorettek ARABESKA. Dodatkowo w GOK prowadzone są stałe formy pracy: nauka gry na instrumentach dętych, nauka gry na gitarze, koło plastyczne. Zainteresowani mogą również korzystać w Ośrodku Kultury ze stołu bilardowego. Ponadto organizowane są zajęcia z aerobiku.

2) Biblioteka Gminna w Szumowie, która pełni jednocześnie funkcję Biblioteki Powiatowej. Biblioteka posiada wypożyczalnię i czytelnie dla dzieci i dorosłych. Zbiory biblioteczne obejmują: literaturę piękną i popularnonaukową dla dzieci, młodzieży i dorosłych, księgozbiór podręczny, lektury dla uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i liceów, czasopisma i prasę bieżącą. W każdym roku Biblioteka wzbogaca się o nowości wydawnicze w różnych dziedzinach. Biblioteka posiada katalogi tradycyjne (tj. kartkowy, alfabetyczny i tytułowy) oraz elektroniczny w systemie Mak. Do zakresu usług świadczonych przez Gminną Bibliotekę Publiczną w Szumowie należy:

- wypożyczanie książek z literatury pięknej i popularnonaukowej,
- udostępnianie na miejscu słowników, encyklopedii, leksykonów, albumów oraz podstawowych opracowań z wielu dziedzin wiedzy, a także literatury specjalistycznej,
- fachowe doradztwo informacyjne w zakresie doboru i wyszukiwania piśmiennictwa na konkretny temat,
- profesjonalna pomoc przy korzystaniu z katalogów bibliotecznych,
- popularyzacja czytelnictwa.

Ponadto, Biblioteka prowadzi działalność kulturalno-oświatową w zakresie:

- lekcji bibliotecznych (przybliżają dzieciom świat książek i rozbudzają zainteresowanie lekturą)
- organizacji spotkań z autorami książek dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- organizacji wieczorów poezji śpiewanej itp.,
- organizacji wystaw prac plastycznych i rękodzieła.

W Bibliotece udostępnione zostało dla czytelników stanowisko komputerowe z dostępem do Internetu.

3) Jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Szumowie,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Srebrnej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Łętownicy,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Srebrnym Borku,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Ostrożnem,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Pęczratce Polskiej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Paproci Dużej,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Głębofczu Wielkim,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Zarębach-Jartuzach.;

4) Stowarzyszenia:

- Stowarzyszenie pn. Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Szumowskiej,
- Stowarzyszenie Rozwoju Gminy Szumowo;
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Brama na Podlasie”;

5) Kluby sportowe i organizacje szkolne:

- Szkolny Klub Sportowy w Szumowie;
- Szkolne Koło Caritas w Szumowie.

3.1.8. Organy wsparcia społecznego

Ośrodek Pomocy Społecznej w Szumowie

Placówką realizującą zadania pomocy społecznej na terenie Gminy Szumowo jest **Ośrodek Pomocy Społecznej**, który jest jednostką pozostającą w strukturze organizacyjnej Gminy. Siedziba OPS mieści się przy ulicy 1 Maja 50 w Szumowie. Zakres zadań OPS obejmuje:

1) Zadania Ośrodka z zakresu pomocy społecznej obejmują w ramach zadań własnych:

- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych,
- b) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze,
- c) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki,
- d) podejmowanie innych działań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych,
- e) przyznawanie, ustalanie wysokości i wypłacanie świadczeń rodzinnych;

2) Zadania własne z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym, realizowane przez Gminę:

- a) opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka,
- b) sporządzenie bilansu potrzeb gminy w zakresie pomocy społecznej,
- c) udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym,
- d) przyznanie i wypłacanie zasiłków okresowych,
- e) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych,
- f) przyznawanie wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego,
- g) przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie kosztów wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- h) przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowego,
- i) opłacanie składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie nie zamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem,
- j) praca socjalna,
- k) organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- l) prowadzenie i zapewnienie miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego lub mieszkaniach chronionych,
- m) tworzenie gminnego systemu profilaktyki i opieki nad dzieckiem i rodziną,
- n) sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym,
- o) dożywianie dzieci,
- p) kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- q) sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu informatycznego,
- r) utworzenie i utrzymanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenie pracowników;

3) Zadania zlecone obejmują:

- a) przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych,

- b) opłacanie składek na ubezpieczenia zdrowotne określonych w przepisach o powszechnym ubezpieczeniu w Narodowym Funduszu Zdrowia,
- c) przyznawanie i wypłacanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków związanych z kłeską żywiolową lub ekologiczną,
- d) organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- e) prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi,
- f) realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia.

Ponadto, OPS w Szumowie prowadzi dokumentację Zespołu Interdyscyplinarnego.

Obecnie w OPS zatrudnionych jest 6 pracowników na stanowiskach: kierownik OPS, 1 referent ds. świadczeń rodzinnych, 3 pracowników socjalnych, 1 księgową.

Charakterystykę świadczeń przyznanych w 2014 roku przez OPS w Szumowie w ramach zadań własnych przedstawia tabela 13. Najwięcej świadczeń przyznano w ramach zasiłków celowych i w naturze, następnie w ramach: zasiłków stałych i okresowych. Najwięcej osób otrzymało natomiast świadczenia w formie posiłku, innych zasiłków celowych i w naturze oraz zasiłku okresowego i zasiłku z powodu bezrobocia.

Tabela 13. Świadczenia społeczne w ramach zadań własnych Gminy Szumowo (stan na dzień 31.12.2014 r.)

Formy pomocy	Liczba osób którym przyznano świadczenia	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Zasiłki stałe ogółem, w tym:	9	107	47 083	9	11
- przyznany dla osoby samotnie gospodarującej	8	95	45 355	8	8
- pozostającej w rodzinie	1	12	1 728	1	3
Zasiłki okresowe ogółem	10	34	21 446	10	32
Dotacja	-	-	21 446	-	-
Przyznane z powodu bezrobocia	9	30	19 912	9	27
Przyznane z powodu niepełnosprawności	1	4	1 534	1	5
Posiłek	25	1989	6 299	18	94
- w tym dla dzieci	24	1857	5 705	18	94

Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	42	-	55 710	42	140
Praca socjalna	-	-	-	49	164
Udzielenie schronienia	-	-	-	-	-
Skierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca Gminy w tym domu	3	36	70 933	3	3

Źródło: Dane OPS w Szumowie

W tabeli 14 przedstawiono dane dotyczące rodzaju i skali pomocy społecznej w Gminie Szumowo udzielonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej.

Tabela 14. Liczba beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez OPS w Szumowie

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w tych rodzinach		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Ubóstwo	51	57	48	159	190	151
Bezdomność	1	1	1	1	1	1
Potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	3	13	14	10	42	61
Bezrobocie	27	32	33	93	103	113
Niepełnosprawność	29	25	21	87	74	62
Długotrwała lub ciężka choroba	12	12	11	41	37	43
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	23	23	20	85	98	87
Alkoholizm	6	5	5	21	17	17
Narkomania	-	-	-	-	-	-
Trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	1	-	1	1	-
Przemoc w rodzinie	-	4	1	-	22	4
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	-	2	3	-	7
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	-	-	-	-	-	-

Źródło: Dane OPS w Szumowie

Najliczniejszą grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez OPS w 2014 roku stanowiły osoby dotknięte ubóstwem – 151 osób w 48 rodzinach. Niski poziom dochodów rodzin nie pozwala na zabezpieczenie podstawowych środków materialnych związanych z utrzymaniem mieszkania oraz zabezpieczeniem potrzeb edukacyjnych, zdrowotnych i kulturalnych. W celu likwidacji skutków ubóstwa pracownicy socjalni wnioskuje o udzielenie pomocy materialnej rodzinom bądź pojedynczym osobom borykającym się z tym problemem.

Na przestrzeni lat 2012 – 2014 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa nieznacznie zmniejszyła się.

Drugim powodem przyznawania pomocy przez OPS było bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. W 2014 roku w ramach każdego z tych powodów udzielono pomocy 55 rodzinom. W latach 2012-2014 nastąpił wzrost liczby rodzin dotkniętych problemem bezrobocia o 22,2% oraz spadek osób dotkniętych bezradnością w sprawach opiekuńczo – wychowawczych o 13%.

Osoby dotknięte problemem bezrobocia często wykazują brak aktywności w rozwiązywaniu problemów, przyjmują postawę roszczeniową wobec instytucji świadczących pomoc. Najgorzej jest w przypadku osób długotrwale bezrobotnych. Skutkuje to utrwalonymi, negatywnymi wzorcami zachowań (tj. nadużywanie alkoholu, przemoc, przestępczość). Dodatkowym problemem związanym z bezrobociem jest jego niejednokrotnie ukryty charakter. Tego typu przypadki praktycznie nie są możliwe do oszacowania, zatem i możliwość ewentualnej pomocy jest ograniczona. Pewne jest jedno - bez zewnętrznej interwencji problem ukrytego bezrobocia na wsi nie zostanie rozwiązany, a rozwój gminy będzie w znacznym stopniu ograniczony. Z kolei drugą grupę beneficjentów, którym pomoc udzielana jest z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, stanowią rodziny niezdolne do samodzielnego zapewnienia dzieciom podstawowych warunków bytowych i opiekuńczo-wychowawczych. Niezaradność w prowadzeniu gospodarstw domowych i gospodarowaniu skromnym budżetem domowym często przyczynia się do rozpadu małżeństw powodując problemy wychowawcze z dziećmi. W skrajnych przypadkach niezaradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi problemami, takimi jak: uzależnienia, przemoc domowa, niedojrzałość emocjonalna, konflikty z prawem z powodu zachowań agresywnych, łamania przez dzieci i młodzież ustalonych norm i wartości. W przypadku rodzin wielodzietnych ich niski status nie rokuje szans poprawy. Często z powodu niezaradności następuje rozluźnienie więzi rodzinnych w konsekwencji prowadzi to do braku zapewnienia opieki osobom w podeszłym wieku i niepełnosprawnym. Pomoc tej grupie beneficjentów udzielana jest w formie: zasiłków celowych na zaspokojenie podstawowych potrzeb, refundacji kosztów wyżywienia dzieci w szkołach oraz ich wypoczynku, itp. W szczególnych przypadkach wskazany jest kontakt z psychologiem bądź prawnikiem.

Trzecim powodem wsparcia udzielanego przez OPS w Szumowie jest niepełnosprawność. W 2014 roku z tego powodu udzielono wsparcia 21 rodzinom.

3.2. Problemy społeczne występujące na terenie Gminy Szumowo

3.2.1. Bezrobocie

Gmina Szumowo ma charakter rolniczy, stąd głównym miejscem zatrudnienia i głównym źródłem dochodów dla mieszkańców są gospodarstwa rolne. Na terenie Gminy największym zakładem pracy jest Zakład Produkcji Kruszyw.

W 2014 roku na terenie Gminy Szumowo zarejestrowanych było 187 osób bezrobotnych, z których 46,2% stanowiły kobiety. W latach 2012 – 2014 liczba bezrobotnych na terenie Gminy zmniejszyła się o 21,75%. Przyczyniła się do tego duża inwestycja realizowana m.in. na terenie Gminy Szumowo – budowa trasy S8 i prężnie działające zakłady produkcji kruszyw naturalnych. Pomimo iż taki spadek bezrobocia cieszy, należy pamiętać, że statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz tego zjawiska głównie ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz pracy w szarej strefie.

Analizując strukturę bezrobocia, należy zauważyć, że w latach 2012-2014:

- liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku zmniejszyła się z 23 do 16 osób (tj. o 30,43%),
- liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych zmniejszyła się z 6 do 3 osób;
- ze względu na wiek bezrobotnych, najliczniejszą grupę stanowiły osoby pomiędzy 26 a 50 rokiem życia;
- ze względu na czas pozostawania bez pracy nadal liczną grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne – 96 osób, chociaż tu też nastąpił spadek wskaźnika.

Tabela 15. Charakterystyka osób bezrobotnych na terenie Gminy Szumowo

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba osób bezrobotnych OGÓŁEM: w tym:	239	221	187
- kobiet	103	119	100
- mężczyzn	136	102	87
Liczba osób bezrobotnych z prawem do zasiłku	23	17	16
Liczba osób bezrobotnych niepełnosprawnych	6	5	3
Liczba osób bezrobotnych wg wieku:			
- bezrobotni do 25 roku życia	98	74	59
- bezrobotni od 26 do 50 roku życia	116	120	103
- bezrobotni powyżej 50 roku życia	25	27	25
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	117	123	96

Źródło: Dane PUP w Zambrowie

Udział bezrobotnych w Gminie Szumowo w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2014 roku wynosił ogółem 6,2%, dla mężczyzn 5,23%, zaś dla kobiet 7,87%.

Tabela 16. Struktura bezrobocia na terenie Gminy Szumowo w latach 2012-2014

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci [%]			
ogółem	7,84	7,23	6,12
mężczyźni	8,18	6,13	5,23
kobiety	7,44	8,55	7,18

Źródło: własne wyliczenia

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym według płci na terenie Gminy Szumowo jest niższy niż na terenie całego powiatu zambrowskiego. Zestawienie liczby osób bezrobotnych w Gminie Szumowo i na terenie powiatu zambrowskiego zawiera tabela 17.

Tabela 17. Bezrobocie w powiecie zambrowskim w 2014 roku

Liczba bezrobotnych w 2014 roku	Powiat Zambrowski	Gmina Szumowo
ogółem	2 401	187
mężczyźni	1 171	87
kobiety	1 230	100

Źródło: Dane PUP Zambrów

Do aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w Powiatowym Urzędzie Pracy w Zambrowie należą: prace interwencyjne, giełdy i targi pracy, prace społecznie użyteczne, staże i przygotowanie zawodowe dorosłych, roboty publiczne, szkolenia, refundacja kosztów opieki nad dzieckiem do lat 7, refundacja składki ZUS, wsparcie działalności gospodarczej, zwrot kosztów przejazdu i zakwaterowania. Urząd wspiera także rozwój przedsiębiorczości, oferując środki na podjęcie działalności gospodarczej.

3.2.2. Niepełnosprawność

Niepełnosprawność jest jednym z ważniejszych problemów współczesnego świata, który wiąże się z obniżeniem sprawności funkcji fizycznych, psychicznych bądź umysłowych. Z niepełnosprawnością fizyczną często wiąże się tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niezdolność do pełnego funkcjonowania w społeczeństwie. Do tej grupy zaliczamy także alkoholików, narkomanów i więźniów.

Osoby niepełnosprawne spotykają się na co dzień z wieloma barierami, takimi jak: bezrobocie, bariery architektoniczne i komunikacyjne, utrudniony dostęp do leczenia i rehabilitacji oraz izolacja społeczna.

W 2014 roku na terenie Gminy Szumowo 62 mieszkańców było dotkniętych problemem niepełnosprawności. Liczba osób niepełnosprawnych na obszarze Gminy w latach 2012-2014 zmalała o 25 osób.

Tabela 18. Liczba osób niepełnosprawnych na terenie Gminy objętych pomocą OPS w Szumowie

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba osób niepełnosprawnych	87	74	62

Źródło: Dane OPS w Szumowie

Osobom i rodzinom dotkniętym problemem niepełnosprawności OPS w Szumowie udziela wsparcia w postaci zasiłków pielęgnacyjnych, świadczeń opiekuńczych oraz pomocy stałej, według symboli określonych na orzeczeniach o niepełnosprawności.

Gmina Szumowo nie dysponuje pojazdem przystosowanym do przewożenia osób niepełnosprawnych. Dowożenie uczniów niepełnosprawnych zapewniają rodzice w zamian za zwrot kosztów transportu.

3.2.3. Uzależnienia

ALKOHOLIZM

Alkoholizm jest zaburzeniem polegającym na utracie kontroli nad ilością spożywanego alkoholu. Nadużywanie alkoholu jest ważnym problemem społecznym, który często prowadzi do wzrostu przestępczości i przemocy w rodzinie, ale także do innych zakłóceń życia rodzinnego. Efektem tego uzależnienia może być także izolacja społeczna, problemy finansowe i problemy z prawem. Problem ten dotyka coraz większą grupę ludzi, również młodzież i dzieci w wieku szkolnym. Przeciwdziałanie temu zjawisku musi opierać się na długofalowych i wielokierunkowych działaniach.

Działania z zakresu przeciwdziałania alkoholizmowi podejmują także placówki oświatowe i edukacyjne, organizacje pozarządowe i parafia oraz Komenda Policji.

Na terenie Gminy Szumowo działa **Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**, która została powołana zarządzeniem Wójta Gminy Szumowo. Komisja zajmuje się motywowaniem osób do podjęcia leczenia odwykowego i jest odpowiedzialna m.in. za opracowanie i realizację zapisów *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Szumowo*. Do zadań Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych należą:

- opiniowanie, inicjowanie, i nadzorowanie działań w zakresie realizacji gminnego programu profilaktyki, zgodnie z art. 18 ust. 8 Ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi,

- motywowanie osób do podjęcia leczenia odwykowego,
- udzielanie informacji o sposobach i miejscach uzyskania pomocy w rozwiązywaniu problemów alkoholowych,
- kierowanie osób zgłoszonych do Komisji na specjalistyczne badania diagnostyczne (diagnoza choroby),
- kierowanie do sądu wniosków w sprawie orzeczenia o zastosowanie wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w zakładzie leczenia odwykowego,
- współpraca z policją, sądem, prokuraturą, OPS, szkołami i innymi placówkami odwykowymi, organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami zajmującymi się leczeniem, przeciwdziałaniem i profilaktyką uzależnień,
- udział w opracowaniu projektu preliminarza wydatków na realizację zadań wynikających z Programu.

Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Program Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Szumowo określa gminną strategię w zakresie profilaktyki oraz minimalizowania szkód społecznych i zdrowotnych, wynikających z używania alkoholu i narkotyków. Celem programów są działania z zakresu zapobiegania powstawaniu nowych problemów alkoholowych, uwrażliwienie na zagrożenie narkomanią, neutralizacja szkód powstałych przez nadużywanie alkoholu i zażywanie narkotyków oraz tworzenie warunków do rozwiązywania występujących na terenie gminy problemów związanych z piciem alkoholu i narkomanią. Do zadań priorytetowych Programu należą:

- 1) Wspieranie działalności świetlic, w tym świetlic środowiskowych oraz klubów środowiskowych dla dzieci i młodzieży z grupy ryzyka.
- 2) Wspieranie pracy profilaktycznej z dziećmi i młodzieżą zaniedbanymi wychowawczo, z rodzin dysfunkcyjnych.
- 3) Organizacja różnych form wypoczynku i opieki dla dzieci i młodzieży w okresie ferii zimowych i wakacji.
- 4) Wdrażanie profilaktyki szkolnej i środowiskowej oraz programów edukacyjno–profilaktycznych promujących zdrowy styl życia oraz uczących umiejętności potrzebnych do życia bez alkoholu i narkotyków.
- 5) Wspieranie alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci i młodzież – dofinansowanie zajęć i imprez z dziedziny kultury, sportu i rekreacyjnych promujących trzeźwy, zdrowy i bezpieczny styl życia.
- 6) Zwiększanie dostępności i skuteczności programów terapeutycznych dla osób uzależnionych i członków ich rodzin.

- 7) Prowadzenie wobec osób uzależnionych od alkoholu działań motywujących do leczenia.
- 8) Zwiększenie dostępności pomocy prawnej, pedagogicznej i psychologicznej służącej przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
- 9) Prowadzenie nadzoru nad przestrzeganiem zasad prawnych w zakresie obrotu napojami alkoholowymi na terenie Gminy Szumowo, w szczególności dotyczących zakazu sprzedaży alkoholu małoletnim.
- 10) Podejmowanie interwencji w przypadku prowadzenia reklamy lub promocji napojów alkoholowych w zakresie prawnie niedozwolonym.
- 11) Wspieranie działań podejmowanych przez organizacje pozarządowe ukierunkowane na zapobieganie lub ograniczanie szkód związanych z alkoholem i narkotykami oraz wykluczeniem społecznym.

Zgodnie z danymi OPS w Szumowie zawartymi w tabeli 19, w latach 2012-2014:

- zmniejszyła się liczba osób zgłoszonych na Komisję oraz liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie,
- nastąpił spadek liczby osób skierowanych na przymusowe leczenie, a wzrost osób poddających się dobrowolnie leczeniu,
- nieznacznie wzrosła liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku,
- z programów profilaktycznych w szkołach korzystają uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum.

Tabela 19. Uzależnienia alkoholowe na terenie Gminy Szumowo

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba osób zgłoszonych na Komisję	20	13	5
Liczba osób, które zgłosiły się na wezwanie	12	9	5
Liczba osób, które podjęły leczenie dobrowolnie	0	2	2
Liczba osób skierowanych na przymusowe leczenie	10	0	0
Liczba osób korzystających z różnych form terapii	-	22	26
Liczba dzieci korzystających z programów profilaktycznych w szkołach	Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjum		
Liczba dzieci korzystających z różnych form wypoczynku	10	10	15

Źródło: Dane OPS w Szumowie

Zgodnie z danymi OPS w Szumowie, w 2014 roku pomocą społeczną z powodu alkoholizmu objętych było 5 rodzin, które liczyły 17 osób.

Tabela 20. Liczba osób objętych pomocą OPS w Szumowie z powodu alkoholizmu

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba rodzin	6	5	5
Liczba osób w tych rodzinach	21	17	17

Źródło: Dane OPS w Szumowie

NARKOMANIA

Terminem narkomania określa się stan uzależnienia od środków odurzających. Pojęcie to obejmuje nie tylko nałogowe używanie narkotyków, ale także stosowanie wszelkich środków wywołujących euforię odurzającą. Nawykowe odurzanie się narkotykami staje się zjawiskiem masowym i groźnym dla zdrowia i życia (nadużywanie silnych środków narkotycznych prowadzi do śmierci, samobójstw na skutek przyjmowania różnych substancji) i dla mienia społeczeństwa (rozboje, rabunki, kradzieże popełnione w celu zdobycia pieniędzy na zaspokojenie głodu narkotycznego).

Przeciwdziałaniem w zakresie narkomanii na terenie Gminy Szumowo zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych odpowiedzialna m.in. za stworzenie *Programu Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Szumowo*. Celem głównym Programu jest ograniczanie zdrowotnych i społecznych skutków wynikających m.in. z używania innych środków psychoaktywnych poprzez podnoszenie poziomu wiedzy i świadomości mieszkańców Gminy Szumowo oraz prowadzenie skoordynowanych działań profilaktycznych, terapeutycznych i rehabilitacyjnych.

Zadania w zakresie przeciwdziałania narkomanii wykonywane są w szczególności poprzez:

- działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i zapobiegawczą,
- leczenie, rehabilitację i reintegrację osób uzależnionych,
- ograniczanie szkód zdrowotnych i społecznych,
- nadzór nad substancjami, których używanie może prowadzić do narkomanii,
- zwalczanie niedozwolonego obrotu, wytwarzania, przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić do narkomanii,
- nadzór nad uprawami roślin zawierających substancje, których używanie może prowadzić do narkomanii.

O problemie narkomanii niechętnie informują pedagodzy czy rodzice osób uzależnionych lub zażywających narkotyki. OPS w Szumowie w ciągu ostatnich 5 lat nie udzielał pomocy z powodu narkomanii. Należy zatem stwierdzić, że zjawisko narkomanii na terenie Gminy Szumowo praktycznie nie występuje.

3.2.4. Ubóstwo

Ubóstwo definiuje się na podstawie tzw. kryterium dochodowego. Ośrodek Pomocy Społecznej jest zobowiązany do pomocy osobom i rodzinom, których miesięczny dochód nie przekracza kwoty określonej w ustawie o pomocy społecznej na podstawie kryterium dochodowego. Podstawowym powodem ubóstwa jest bezrobocie.

Zjawisko ubóstwa najbardziej widoczne jest w rodzinach wielodzietnych, rodzinach samotnie wychowujących dzieci oraz w rodzinach utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych (innych niż renta i emerytura). Ośrodek Pomocy Społecznej zobowiązany jest udzielić wsparcia osobom żyjącym na poziomie minimum socjalnego.

Osoby dotknięte ubóstwem stanowiły pierwszą pod względem liczebności grupę beneficjentów pomocy społecznej oferowanej przez OPS w Szumowie. W 2014 roku z powodu ubóstwa z pomocy OPS skorzystało 48 rodzin liczących 151 osób. Na przestrzeni lat 2010 – 2014 liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa nieznacznie wahała się. Ostatecznie, w 2014 roku zmalała o 4%, natomiast liczba osób w tych rodzinach zmniejszyła się o 5,6%.

Tabela 21. Liczba osób objętych pomocą OPS w Szumowie z powodu ubóstwa

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba rodzin	51	57	48
Liczba osób w tych rodzinach	159	190	151

Źródło: Dane OPS w Szumowie

3.2.5. Bezdomność

Zjawisko bezdomności w Gminie Szumowo odgrywa marginalne znaczenie pod względem liczby osób nią dotkniętych, jednakże jest trudne do rozwiązania. W ostatnich 5 latach nie odnotowano przypadków bezdomności.

3.2.6. Przemoc w rodzinie

Przemocą w rodzinie można najogólniej określić zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie skierowane przeciw członkowi rodziny, które narusza prawa i dobra osobiste powodując cierpienie i szkody. Do najczęstszych przyczyn przemocy należą: alkoholizm, konflikty rodzinne, destrukcja podstawowych funkcji rodziny, rozwody, upadek dobrych obyczajów w rodzinach. Ofiarami przemocy są zazwyczaj kobiety i dzieci, rzadziej mężczyźni.

Z danych Policji wynika, że w 2014 roku miało miejsce 31 interwencji domowych, z których 7 dotyczyło przemocy w rodzinie. Sprawcami przemocy w rodzinie na terenie Gminy Szumowo byli w 5 przypadkach mężczyźni, a w 2 przypadkach kobiety. Najwięcej ofiar przemocy

wystąpiło w 2014 roku. Wtedy to sporządzono także największą liczbę Niebieskich Kart – 8 szt.

Tabela 22. Przemoc w rodzinie w Gminie Szumowo

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba ofiar przemocy domowej, w tym:	6	4	7
- kobiety	5	3	5
- mężczyźni	1	1	2
- dzieci	0	0	0
Liczba sprawców przemocy domowej, w tym:	6	3	7
- kobiety	1	1	2
- mężczyźni	5	2	5
Liczba interwencji domowych	2	42	31
Liczba sporządzonych Niebieskich Kart	6	3	8

Źródło: Dane OPS w Szumowie

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w Gminie Szumowo został opracowany i przyjęty uchwałą Nr V/14/15 Rady Gminy Szumowo dnia 30 stycznia 2015 r. *Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Szumowo na lata 2015-2018*, którego celem głównym jest przeciwdziałanie przemocy na terenie Gminy Szumowo. Cele szczegółowe Programu obejmują:

1. Podniesienie kwalifikacji służb społecznych i instytucji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.
2. Zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej zjawiska przemocy.
3. Zapewnienie kompleksowej, specjalistycznej pomocy rodzinom dotkniętym przemocą.
4. Zwiększenie skuteczności działań związanych z przeciwdziałaniem przemocy.
5. Monitorowanie i ewaluacja podejmowanych działań.

W Programie określono cele, sposób realizacji zadań, przewidywane efekty, wskaźniki efektywności i źródła finansowania, a także zawarto informacje o skali przemocy w Gminie.

Wójt Gminy Szumowo, stosownie do art. 9a ust. 2 wyżej wymienionej ustawy, powołał **Zespół Interdyscyplinarny**. Zespół tworzy grupa specjalistów podejmująca się współpracy celem udzielenia pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym problemem przemocy. Działania te skierowane są na rozwiązanie konkretnego problemu. Celem głównym zespołu interdyscyplinarnego jest efektywna współpraca instytucji i organizacji na rzecz zapobiegania i zwalczania przemocy w rodzinie, poprzez:

- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,

- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie.

Konieczne jest opracowywanie i realizacja indywidualnych planów pomocy i inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc, a następnie monitorowanie sytuacji w tych rodzinach. Do zadań zespołu należy również dokumentowanie podejmowanych działań, a także ich efektów. Zespół Interdyscyplinarny może tworzyć grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z wystąpieniem przemocy w rodzinie w indywidualnych przypadkach.

Zgodnie z art. 9a ust. 15 ustawy, tryb i sposób powoływania i odwoływania członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz szczegółowe warunki jego funkcjonowania zostały określone przez Radę Gminy Szumowo uchwałą Nr IV/17/11 z dnia 14 lutego 2011 r. Posiedzenia Zespołu Interdyscyplinarnego zwoływane są nie rzadziej niż raz na 3 miesiące.

Na terenie Gminy Szumowo funkcjonują następujące instytucje, organizacje i firmy, które w swoich działaniach realizują zadania z zakresu zapobiegania problemom społecznym, w tym przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

- Ośrodek Pomocy Społecznej w Szumowie;
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Szumowie;
- Zespół Interdyscyplinarny Gminy Szumowo;
- zakłady opieki zdrowotnej;
- jednostki oświatowe;
- Komenda Powiatowa Policji w Zambrowie;
- Kościół.

3.2.7. Przystępczość

Gmina Szumowo jest jedną z bezpieczniejszych gmin powiatu zambrowskiego. O bezpieczeństwo na terenie Gminy Szumowo dbają funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Zambrowie.

Na przestrzeni lat 2012 – 2014 na terenie Gminy liczba przestępstw w poszczególnych kategoriach zmieniała się. Ostatecznie w analizowanym okresie liczba przestępstw

na terenie Gminy Szumowo radykalnie zwiększyła się w 2013 r. (szczególnie przemoc w rodzinie) i zmniejszyła się w 2014 r.. W 2014 roku odnotowano 57 przestępstw, w tym 4 kradzieży rzeczy obcej, 21 kradzieży z włamaniem, 1 uszczerbek na zdrowiu. Największa liczba przestępstw miała miejsce w 2013 roku.

Tabela 23. Przestępstwa na terenie Gminy Szumowo

Wyszczególnienie	2012	2013	2014
Liczba przestępstw, w tym:	11	14	26
- kradzież rzeczy obcej	6	11	4
- kradzież z włamaniem	5	3	21
- rozboje	0	0	0
- bójki i pobicia	0	0	0
- uszczerbek na zdrowiu	0	0	1

Źródło: Dane Komendy Powiatowej Policji w Zambrowie

3.2.8. Osoby starsze

Starość i starzenie się – to pojęcia, które nie zostały jeszcze jednoznacznie zdefiniowane, zarówno przez nauki biologiczne jak i społeczne. Pierwsze z tych pojęć traktowane jest jako zjawisko, faza życiowa, drugie natomiast jest procesem.

Za podstawowe cechy starości uważa się: znaczny spadek zdolności adaptacyjnych człowieka w wymiarze biologicznym, psychospołecznym, postępujące ograniczenie samodzielności życiowej, stopniowe nasilenie się zależności od otoczenia.

Najważniejszymi problemami osób starszych są: samotność, choroba, inwalidztwo, życie w ubóstwie, problemy ruchowe, a także osamotnienie, odizolowanie społeczne i poczucie nieprzydatności. Wszechobecny „kult młodości” prowadzi do marginalizacji osób starszych jako zbiorowości i stopniowego eliminowania ich z aktywnego życia zawodowego i społecznego.

Według danych epidemiologicznych, ok. 95% Polaków starzeje się w sposób нефизjologiczny, wraz z wiekiem pojawia się niedośćność, niedowidzenie, głuchota, otępienie, niesprawność ruchowa.

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) za początek starości uznaje 60 rok życia. Wyróżnia trzy zasadnicze etapy starości:

- 60 – 75 r. ż. – wiek podeszły (tzw. wczesna starość);
- 75 – 90 r. ż. – wiek starchy (tzw. późna starość);
- 90 r. ż. i powyżej – wiek sędziwy (tzw. długowieczność).

Z danych GUS wynika, że w 2014 roku w Gminie Szumowo mieszkało 1 040 osób starszych, z czego większość – około 55,5% stanowiły kobiety. Niemal w każdej grupie wiekowej zauważalna jest przewaga kobiet.

Tabela 24. Osoby starsze na terenie Gminy Szumowo w 2014 r.

Grupa wiekowa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
60-64 lata	281	147	134
65-69 lat	197	99	98
70-74 lata	145	61	84
75-79 lat	166	63	103
80-84 lata	130	46	84
Powyżej 85	121	47	74
Razem	1 040	463	577

Źródło: Dane ewidencji ludności UG Szumowo

3.3. Wyniki badania ankietowego

W listopadzie i grudniu 2015r. przeprowadzono ankietę wśród mieszkańców Gminy Szumowo w celu zdiagnozowania sytuacji społecznej Gminy.

Ankieta składała się z 15 pytań zamkniętych dotyczących strefy społecznej oraz z pytania otwartego, w którym poproszono ankietowanych o wskazanie konkretnych propozycji działań w celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach: wsparcie ubogich, poprawa sytuacji niepełnosprawnych, poprawa dostępu do służby zdrowia, działania na rzecz osób starszych, bezpieczeństwo.

Udział w ankiecie wzięło 120 osób w różnym wieku, różnej płci i z różnym wykształceniem. Wyniki ankiety dotyczące pytań otwartych i zamkniętych stanowią **Załącznik 1** do niniejszej Strategii.

3.4. Analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najprostszych i najczęściej stosowanych technik analitycznych. Skrót SWOT pochodzi od czterech angielskich słów: **S**trengths (silne strony), **W**eaknesses (słabe strony), **O**pportunities (szanse), **T**hreats (zagrożenia).

Powyższe pojęcia należy rozumieć następująco:

- SZANSE - to zewnętrzne zjawiska i tendencje występujące w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane będą impulsem rozwoju oraz osłabiają występujące negatywne zjawiska.

- **ZAGROŻENIA** - to wszystkie zewnętrzne zjawiska postrzegane jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia, dodatkowe koszty działania. Istnienie zagrożeń musi być brane pod uwagę przy planowaniu podejmowanych działań.
- **MOCNE STRONY** - to walory wynikające z uwarunkowań wewnętrznych gminy, które w pozytywny sposób wyróżniają ją spośród innych. Mocne strony mogą być zarówno obiektywnie dane przez naturę (np. liczba osób w wieku produkcyjnym) jak i być zasługą lokalnej społeczności (np. wysoki poziom mobilności i przedsiębiorczości).
- **SŁABE STRONY** - to konsekwencja ograniczeń zasobów i niedostatecznego ukształtowania uwarunkowań wewnętrznych. Mogą one dotyczyć całej gminy, jak i jej części. Mogą dotyczyć wszystkich aspektów funkcjonowania gminy, bądź jej poszczególnych elementów.

Właściwe zdiagnozowanie poszczególnych czynników pozwoli na osiągnięcie celów, którym służy analiza SWOT. Celem tym jest:

- unikanie zagrożeń,
- wykorzystywanie szans,
- wzmacnianie słabych stron,
- opieranie się na mocnych stronach.

Poniżej przedstawiono dwie tabele analizy SWOT. W jednej prezentowane są mocne i słabe strony gminy, w drugiej zaś szanse i zagrożenia. Z uwagi na materię opracowywanego dokumentu z zakresu polityki społecznej zagadnienia ujęte w tabelach ograniczono do sfer mających wpływ na politykę społeczną.

Tabela 25. Analiza SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby podmiotów gospodarczych; • spadek liczby osób bezrobotnych na terenie Gminy; • zapewniony dostęp do podstawowej służby zdrowia, tj. do NZOZ w Szumowie; • istnienie bazy rehabilitacyjnej dla osób niepełnosprawnych; • dobrze funkcjonujący system oświaty na poziomie podstawowym i gimnazjalnym; • zapewniony dostęp do kultury poprzez działalność Gminnego Ośrodka Kultury w Szumowie oraz Biblioteki Gminnej w Szumowie; • dostęp do przedszkola oraz szkół podstawowych i gimnazjum; 	<ul style="list-style-type: none"> • brak animatora kultury na terenie Gminy; • rosnąca liczba osób korzystających z pomocy OPS z powodu ubóstwa, bezrobocia, bezradności i niepełnosprawności; • występowanie barier architektonicznych utrudniających osobom niepełnosprawnym dostęp do podstawowych dóbr i usług; • brak pojazdu do przewozu osób niepełnosprawnych; • brak dostatecznie rozwiniętej infrastruktury społecznej; • brak lokali socjalnych; • brak wystarczających środków finansowych potrzebnych do zrealizowania wszystkich

<ul style="list-style-type: none"> • działalność stowarzyszeń na terenie Gminy na rzecz lokalnej społeczności; • organizacja zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży z terenu Gminy dzięki funkcjonowaniu sekcji sportowych; • kompetentne i sprawne działanie Ośrodka Pomocy Społecznej w Szumowie; • funkcjonowanie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która działa na rzecz zmniejszenia zjawiska uzależnienia alkoholowego; • funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego, który działa na rzecz zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie; • spadek liczby osób zgłoszonych na Komisję; • znikome zjawisko bezdomności i narkomanii na terenie Gminy; • dobry stan lokali komunalnych; • rozwój bazy sportowej i rekreacyjnej, która może być alternatywą dla ludzi młodych do aktywnego spędzania czasu wolnego. 	<p>zadań z zakresu pomocy społecznej przez OPS w Szumowie;</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosunkowo niska aktywność zawodowa i społeczna mieszkańców gminy Szumowo; • niski poziom życia osób starszych; • brak programów aktywizujących ludzi starszych; • wzrost liczby ofiar przemocy w rodzinie od 2012 roku; • wzrost przestępczości na terenie Gminy; • brak miejsc do spotkań dla młodzieży; • brak domów pomocy społecznej dla seniorów.
--	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost liczby mieszkańców Gminy, • wyhamowanie negatywnych trendów dotyczących migracji oraz wzrost liczby urodzeń spowodowanych prorodziną polityką państwa; • dotacje z Unii Europejskiej przyznawane w ramach funduszy pomocowych; • utrzymanie się pozytywnych trendów dotyczących podnoszenia poziomu wykształcenia wśród mieszkańców; • efekty realizowanych w skali krajowej, wojewódzkiej i powiatowej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań; • możliwości realizacji założonych celów przy aktywnej współpracy mieszkańców i władz gminy oraz przy współudziale organizacji pozarządowych; • rozwój wolontariatu; 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa; • obniżenie wieku inicjacji alkoholowej; • konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji; • utrudnienia organizacyjne w dostępie do środków pomocowych UE, brak wystarczających środków na „wkład własny”; • rozwarstwianie się społeczeństwa, podział na biednych i bogatych; • dalsze obniżanie standardów podstawowych usług zdrowotnych finansowanych w ramach NFZ; • powiększanie się obszarów patologii społecznych na terenie gminy, pojawianie się nowych zagrożeń (narkomania); • bierność i pasywność osób objętych pomocą społeczną, nasilanie się postaw roszczeniowych; • zanik więzi rodzinnych, sąsiedzkich; • zanik szacunku dla starszych.

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z tabeli analizy SWOT, wiele zagrożeń dla rozwoju Gminy Szumowo dotyczy szeroko rozumianej polityki społecznej. Zjawiska takie jak bezrobocie i ubóstwo z jednej strony są wynikiem określonych procesów społeczno-gospodarczych, z drugiej zaś same potrafią

generować nowe problemy w postaci uzależnień czy przemocy w rodzinie. Ich rozwiązanie wymaga kompleksowego podejścia do zastanej rzeczywistości, ze szczególnym uwzględnieniem osób, które zagrożone są wykluczeniem społecznym. Jak pokazują dotychczasowe doświadczenia łatwo stać się beneficjentem systemu pomocy społecznej, o wiele trudniej jednak powrócić na drogę samodzielności i odpowiedzialności za byt własny i losy rodziny. Dlatego też w proponowanych działaniach położono duży nacisk na profilaktykę, działania edukacyjne i terapeutyczne.

4. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Prognoza zawiera informacje o potrzebach, problemach i zasobach danej społeczności lokalnej, które:

- wynikają z analizy danych opisujących stan społeczności lokalnej w ostatnich latach (z diagnozy sytuacji społecznej),
- uwzględniają tendencje rozwojowe właściwe dla danego kraju, regionu oraz owej społeczności,
- dotyczą okresu, w jakim będzie realizowana strategia, czyli lat 2014-2022.

4.1. Prognoza demograficzna

Prognoza demograficzna została opracowana w oparciu o *Prognozę dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011-2035* opracowaną przez GUS, tj. o prognozę dla terenów wiejskich powiatu zambrowskiego.

PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO

Na podstawie *Prognozy dla terenów wiejskich powiatu zambrowskiego na lata 2011-2035* opracowanej przez GUS prognozuje się, że w latach 2014-2022 liczba urodzeń żywych nieznacznie się zmniejszy, a liczba zgonów pozostanie na stałym poziomie. Tym samym, przyrost naturalny na terenie Gminy będzie ujemny i w kolejnych latach będzie malał. Ujemny przyrost naturalny będzie m.in. jedną z przyczyn spadku liczby ludności na terenie Gminy Szumowo w kolejnych latach.

Tabela 26. Prognoza przyrostu naturalnego w Gminie Szumowo do 2022 roku

Lata	urodzenia	zgony	przyrost naturalny
2014	48	64	-16
2015	48	65	-17
2016	46	65	-19
2017	46	65	-19
2018	44	65	-21

2019	44	65	-21
2020	42	65	-23
2021	42	65	-23
2022	40	65	-25

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA SALDA MIGRACJI

Zgodnie z prognozą do 2022 roku, saldo migracji wewnętrznych na pobyt stały w Gminie Szumowo do 2022 roku będzie utrzymywało się w granicach 0. Pozytywnym sygnałem będzie wzrost salda migracji, w wyniku czego w 2022 roku osiągnie wartość dodatnią. Prognozuje się, że liczba wyprowadzających się z terenu Gminy będzie malała w większym stopniu, niż liczba osób nowo zameldowanych na terenie Gminy.

Tabela 27. Prognoza salda migracji w Gminie Szumowo do 2022 roku

Lata	napływ	odpływ	saldo migracji
2014	43	43	0
2015	42	42	0
2016	40	39	+1
2017	40	38	+2
2018	38	36	+2
2019	38	34	+4
2020	36	34	+2
2021	36	34	+2
2022	34	32	+2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA LUDNOŚCI

Na podstawie prognozy salda migracji i przyrostu naturalnego, prognozuje się, że w latach 2016-2022 liczba mieszkańców Gminy Szumowo będzie nieznacznie malała.

Tabela 28. Prognoza liczby ludności Gminy Szumowo do 2022 roku

Lata	przyrost naturalny	saldo migracji	liczba ludności Gminy Szumowo
2014	-16	0	4 983
2015	-17	0	4 966
2016	-19	+1	4 948
2017	-19	+2	4 931

2018	-21	+2	4 912
2019	-21	+4	4 895
2020	-23	+2	4 874
2021	-23	+2	4 874
2022	-25	+2	4 872

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW

Struktura ludności według wieku będzie ulegać dynamicznym zmianom, praktycznie w całym prognozowanym okresie. Zmiany te są przede wszystkim konsekwencją demograficznego „falowania”, tj. pojawiania się na przemian wyżów i niżów demograficznych, których efekty nakładają się na siebie z różną siłą w różnych okresach, powodując bardziej widoczne zmiany w procesach dzietności i umieralności, natomiast w mniejszym stopniu oddziałują na tę strukturę zmiany w rozmiarach migracji zagranicznych definitywnych, czyli migracji na pobyt stały, a szczególnie emigracji.

Z analizy danych w tabeli 29 wynika, że w latach 2016-2022 w Gminie Szumowo zmniejszy się liczba ludności w każdej z ekonomicznych grup wieku, ale w szczególności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 29. Prognoza ludności wg ekonomicznych grup wieku mieszkańców Gminy Szumowo do 2022 roku

Grupa wiekowa	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1 136	1 134	1 131	1 127	1 124	1 120	1 119	1 118
Ludność w wieku produkcyjnym	3 055	3 051	3 047	3 043	3 040	3 034	3 034	3 035
Ludność w wieku poprodukcyjnym	819	807	797	786	775	764	765	764

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

PROGNOZA WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW

Wzrost poziomu wykształcenia jest jednym z czynników określających rozwój społeczeństwa. W ciągu dziewięciu lat dzielących spisy powszechne obserwuje się dynamiczne zmiany, które wpłynęły w sposób znaczący na zmianę struktury ludności według poziomu wykształcenia.

Zachowanie trendów w zakresie dążenia społeczeństwa do podwyższania i uzupełniania wykształcenia pozwala sądzić, że dane dotyczące poziomu wykształcenia z roku na rok będą ulegały poprawie. Zjawisko będzie dotyczyło przede wszystkim osób z wykształceniem średnim, które będą dążyły do uzyskania tytułu licencjata, inżyniera lub magistra, w marginalny sposób osób starszych z wykształceniem podstawowym.

4.2. Prognoza problemów społecznych

Prognoza problemów społecznych została sporządzona przy założeniu, że nie uwzględnia ona potencjalnych działań organizacji i instytucji publicznych działających w zakresie pomocy społecznej (w tym działań OPS w Szumowie), które będą miały na celu przeciwdziałanie i niwelowanie istniejących problemów społecznych.

BEZROBOCIE

Zgodnie z opracowaniem ZUS „*Prognoza wpływów i wydatków Funduszu Ubezpieczeń Społecznych na lata 2016 – 2020*”, stopa bezrobocia w 2015 odnotuje wskaźnik 12,45% i spadnie do 8,74% w roku 2020. Również dane z urzędu pracy wskazują na dalszy spadek stopy bezrobocia w kolejnych miesiącach (po uwzględnieniu czynników sezonowych). Należy więc przyjąć, że do 2022 r. bezrobocie nadal będzie spadało.

Analizując dane PUP w Zambrowie należy zauważyć, że w latach 2010 – 2014 liczba bezrobotnych na terenie Gminy Szumowo zmniejszyła się. W związku z tym prognozuje się, że w kolejnych latach utrzyma się lub obniży poziom bezrobocia na terenie Gminy.

NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ

Jednym z problemów w zakresie niepełnosprawności będzie wzrost liczby osób niepełnosprawnych na terenie Gminy Szumowo w wyniku:

- ich migracji na teren Gminy,
- zwiększonej liczby urodzeń osób niepełnosprawnych - coraz częściej kobiety decydują się najpierw na zrobienie kariery zawodowej, a dopiero później planują dzieci. Należy podkreślić, że im późniejszy wiek, w którym podejmuje się decyzję o zajściu w ciążę, tym większe ryzyko wystąpienia niepełnosprawności u dziecka,
- wzrostu liczby osób starszych - należy zakładać, że wraz ze wzrostem liczby osób starszych na terenie Gminy Szumowo, nasili się zjawisko problemów społecznych dotyczących tej grupy społecznej, do których należy również niepełnosprawność (zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu; choroby narządu wzroku i ruchu, czy też choroby układu oddechowego i krążenia, układu pokarmowego, układu moczowo-płciowego; choroby neurologiczne).

UBÓSTWO

Ubóstwo to nie tylko niskie dochody, ale także poczucie marginalizacji i wyłączenia, świadomość izolacji od innych ludzi, niezdolność do trwałych satysfakcjonujących związków z ludźmi, problemy psychiczne.

Analizując dane OPS w Szumowie wynika, że zmniejsza się liczba beneficjentów pomocy społecznej z powodu bezrobocia i ubóstwa. Ubóstwo to wynika m.in. z coraz wyższych kosztów utrzymania i życia, w wyniku czego coraz więcej ludzi żyje na poziomie minimum

socjalnego. Do tego kwestia niepełnosprawności lub choroby co najmniej jednego z członków rodziny powoduje, że wiele rodzin żyje nawet poniżej tego minimum. Pozytywnym zjawiskiem jest spadek bezrobocia, a co za tym idzie więcej rodzin posiada źródło utrzymania. W związku z tym, w kolejnych latach należy zakładać utrzymanie ubóstwa na podobnym poziomie lub jego spadek na terenie Gminy Szumowo.

UZALEŻNIENIA

Spożycie alkoholu stopniowo staje się sposobem na złagodzenie psychicznego cierpienia odczuwanego przez daną osobę, a tym samym dominującym środkiem na pokonanie codziennych przeciwności i problemów.

Jedną z głównych przyczyn uzależnień jest ucieczka od problemów materialnych i ubóstwo. W związku z tym, że na terenie Gminy Szumowo nie prognozuje się wzrostu bezrobocia i ubóstwa, to należy jednak prognozować wzrost uzależnień z tym związanych.

PROBLEMY OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZE

Przyczynami problemów opiekuńczo-wychowawczych najczęściej są: problemy alkoholowe jednego lub obojga rodziców, przemoc w rodzinie, bezrobocie rodziców oraz ubóstwo. Przyczyny te mają wpływ na zaniedbania rodzicielskie w stosunku do swoich dzieci. W związku z tym, że prognozuje się wzrost tych negatywnych zjawisk społecznych w kolejnych latach, to przewiduje się, że wzrośnie również liczba rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi. W wyniku tego:

- wzrośnie liczba dzieci, które będą wymagały specjalistycznej opieki rodzicielskiej z wykorzystaniem pieczy zastępczej lub placówek opiekuńczo-wychowawczych,
- sukcesywnie zmniejszać się będzie liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych,
- zwiększy się częstotliwość korzystania z tzw. rodzin pomocowych,
- wzrośnie zapotrzebowanie na mieszkania chronione dla osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze, ze szczególnym uwzględnieniem osób niepełnosprawnych.

PRZEMOC W RODZINIE

Do jednych z najczęstszych przyczyn przemocy w rodzinie jest brak umiejętności panowania nad gniewem i złością. W związku z tym, że w kolejnych latach problem uzależnienia alkoholowego na terenie Gminy Szumowo prawdopodobnie będzie się pogłębiał, to należy zakładać, że nasili się również zjawisko przemocy w rodzinie.

BEZDOMNOŚĆ

Nie prognozuje się zmian w tym zakresie.

PRZESTĘPCZOŚĆ

Prognozowany wzrost poziomu uzależnień może być powodem do zwiększania się liczby przestępstw na terenie Gminy Szumowo. Bezrobocie może być główną przyczyną wzrostu liczby przestępstw w zakresie włamań i drobnych kradzieży. Z kolei uzależnienia od środków odurzających mogą przyczynić się do bójek i rozbojów. Analizując statystyki Policji, które wskazują na wzrost przestępczości na terenie Gminy Szumowo od 2013 roku, przewiduje się wzrost przestępczości w stosunku do stanu obecnego.

OSOBY STARSZE

Jednym z głównych problemów demograficznych w Polsce jest zjawisko starzenia się społeczeństwa oraz stały wzrost liczby osób w wieku emerytalnym. Według przewidywań GUS liczba osób w wieku emerytalnym wzrośnie z niemal 6,5 mln w 2010 r. do co najmniej 9,6 mln w roku 2035, co stanowić będzie 26,7% całej populacji kraju.

Zgodnie z prognozami ludności na terenie Gminy Szumowo wynika, że przewiduje się spadek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, który będzie wynikał z ogólnego spadku liczby mieszkańców Gminy. Nie oznacza to jednak, że Gminy Szumowo nie będą dotyczyły problemy społeczne dotyczące tą grupę społeczną. Do problemów tych będą należały przede wszystkim: samotność, choroby, inwalidztwo, życie w ubóstwie, poczucie nieprzydatności, uzależnienie funkcjonalne, które pogłębia brak – w dostatecznej ilości i odpowiednich rodzajów – sprzętu ortopedycznego i rehabilitacyjnego.

Tabela 30. Prognoza ludności w wieku poprodukcyjnym na terenie Gminy Szumowo

Grupa wiekowa	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
60-64 lata	281	279	277	276	275	274	273	271	270
65-69 lat	197	195	193	192	191	189	187	185	183
70-74 lata	145	144	142	140	138	136	134	132	130
75-79 lat	166	163	161	159	157	155	153	151	149
80-84 lata	130	127	125	123	121	119	117	115	113
Powyżej 85	121	118	116	114	111	109	107	105	104
Razem	1 040	1 026	1 014	1 004	993	882	871	859	849

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2011 – 2035 opracowanej przez GUS

Tabela 31. Prognoza problemów społecznych na terenie Gminy Szumowo

Problem społeczny	Prognozowane zmiany
Bezrobocie	Spadek
Niepełnosprawność	Wzrost
Ubóstwo	Stagnacja
Uzależnienie od alkoholu	Wzrost
Bezdomność	Stagnacja
Problemy opiekuńczo-wychowawcze	Wzrost
Przemoc w rodzinie	Wzrost
Przestępczość	Wzrost
Problemy osób starszych	Wzrost

Źródło: Opracowanie własne

4.3. Prognoza zmian

W rezultacie podjętych działań ujętych w „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szumowo na lata 2016-2022” przewiduje się wzrost zaufania mieszkańców do instytucji pomocowych, wzrost aktywności społeczno-gospodarczej mieszkańców Gminy Szumowo oraz zmniejszenia zasięgu występujących na jej terenie problemów społecznych.

Tabela 32. Prognoza zmian problemów społecznych na terenie Gminy Szumowo w wyniku realizacji strategii rozwiązywania problemów społecznych

Problem społeczny	Prognoza zmian
Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> – spadek liczby osób bezrobotnych, – wzrost liczby miejsc pracy w wyniku powstawania nowych podmiotów gospodarczych, – poprawa dostępu usług świadczonych przez PUP w Zambrowie, – aktywizacja osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym, – zwiększenie szans osób bezrobotnych na znalezienie zatrudnienia poprzez odpowiednie dostosowanie ich kwalifikacji do wymagań rynku pracy, – wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
Niepełnosprawność	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej i usług rehabilitacyjnych dla osób niepełnosprawnych, – powstawanie kolejnych organizacji pozarządowych na rzecz osób niepełnosprawnych, – podniesienie jakości życia osób niepełnosprawnych poprzez likwidację barier architektonicznych i psychologicznych w miejscach publicznych, – wzrost zaangażowania osób niepełnosprawnych w życie społeczne i zawodowe, – zapewnienie odpowiedniego środka transportu dostosowanego wyłącznie do potrzeb osób niepełnosprawnych, – zwiększenie zatrudnienia osób z niepełnosprawnością,

	<ul style="list-style-type: none"> – zwiększenie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
Uzależnienia	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie liczby osób dotkniętych uzależnieniami, – łagodzenie skutków społecznych i zawodowych uzależnień, – rozwój sieci wspierającej osoby uzależnione i ich rodziny,
Ubóstwo	<ul style="list-style-type: none"> – poprawę warunków życia mieszkańców Gminy Szumowo, – zapewnienie odpowiednich warunków bytowych osobom i rodzinom potrzebującym, – zwiększenia dostępu do rynku pracy,
Problemy opiekuńczo-wychowawcze	<ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin naturalnych, – spadek liczby rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, – zapewnienie pomocy dzieciom i rodzinom z problemami opiekuńczo-wychowawczymi,
Przemoc w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenia zjawiska przemocy w rodzinie poprzez budowanie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, – zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy dla rodzin dotkniętych przemocą, – ochrona ofiar przemocy, – prowadzenie specjalistycznych terapii dla sprawców przemocy, – rozwój społecznej świadomości na temat zjawiska przemocy w rodzinie,
Przestępczość	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie liczby przestępstw na terenie Gminy, – eliminowanie aktów wandalizmu i chuligaństwa poprzez odpowiednie zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży, – zapewnienie bezpieczeństwa w szkołach i w ich otoczeniu, – zwiększenie aktywności służb publicznych w przeciwdziałaniu przestępczości,
Osoby starsze	<ul style="list-style-type: none"> – poprawa jakości i dostępności opieki zdrowotnej dla osób starszych i chorych, – wzrost aktywności osób starszych poprzez zapewnienie im dostępu do rekreacji, kultury i wypoczynku, – powstawanie środowiskowych form opieki dla osób starszych, w tym tworzenie domów pomocy społecznej, – rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

Prognozowane zmiany zostaną osiągnięte poprzez współpracę wszystkich osób, stowarzyszeń oraz instytucji i organizacji pozarządowych działających dla dobra mieszkańców Gminy Szumowo w zakresie pomocy społecznej. W ramach tej współpracy realizowane będą liczne programy pomocowe skierowane do konkretnych grup dotkniętych problemami społecznymi.

5. Cele strategiczne projektowanych zmian

Przeprowadzona diagnoza społeczna, zwłaszcza w zakresie problemów społecznych, a także prognoza zmian w zakresie objętym strategią, pozwoliły na określenie **celu głównego** niniejszej Strategii, którym jest:

**„POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY SZUMOWO ZAGROŻONYCH
WYKLUCZENIEM SPOŁECZNYM ORAZ ICH INTEGRACJA Z POZOSTAŁYMI MIESZKAŃCAMI GMINY.”**

Tak sformułowany cel główny obejmuje wszystkie obszary problemowe niniejszej Strategii i adresowany jest do wszystkich obecnych jak i potencjalnych mieszkańców Gminy Szumowo, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego.

W oparciu o dokonaną analizę SWOT, dotychczasowe doświadczenia pracowników OPS w Szumowie oraz rzeczywiste potrzeby społeczne, wytypowano następujące **strategiczne obszary priorytetowe**:

- I. Rodzina.
- II. Osoby bezrobotne.
- III. Osoby zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym.
- IV. Osoby niepełnosprawne.
- V. Osoby dotknięte przemocą w rodzinie.
- VI. Osoby uzależnione od alkoholu.
- VII. Osoby starsze i chore.

Dla każdego z ww. obszarów wyznaczono **cele strategiczne**, które ułatwią realizację celu głównego.

Cel strategiczny 1. Wspieranie rodzin z terenu Gminy Szumowo w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Cel strategiczny 2. Zmniejszanie bezrobocia i jego skutków na terenie Gminy Szumowo.

Cel strategiczny 3. Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Szumowo.

Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.

Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków.

Cel strategiczny 6. Zapobieganie uzależnieniom alkoholowym oraz łagodzenie ich skutków.

Cel strategiczny 7. Wspieranie osób starszych i ich aktywizacja.

6. Kierunki niezbędnych działań

Aby móc skutecznie realizować Strategię, konieczne jest wskazanie niezbędnych działań w ramach zdefiniowanych celów strategicznych. Działania te zostały zapisane w postaci celów operacyjnych.

Tabela 33. Kierunki niezbędnych działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań
<p>Cel strategiczny 1. Wspieranie rodzin z terenu Gminy Szumowo w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.</p>	<p>1.1. Wzmocnienie roli i funkcji rodziny. 1.2. Prowadzenie placówki wsparcia dziennego. 1.3. Pomoc w integracji rodzin z terenu Gminy. 1.4. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.</p>
<p>Cel strategiczny 2. Zmniejszanie bezrobocia i jego skutków na terenie Gminy Szumowo.</p>	<p>2.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu. 2.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Zambrowie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych. 2.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych. 2.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.</p>
<p>Cel strategiczny 3. Zapobieganie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Szumowo.</p>	<p>3.1. Udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom ubogim. 3.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych. 3.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez OPS w Szumowie, również w ramach projektów.</p>
<p>Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.</p>	<p>4.1. Zapewnienie wsparcia finansowego, psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi. 4.2. Likwidacja istniejących barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej. 4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych. 4.4. Zapewnienie specjalistycznego taboru samochodowego przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych. 4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji. 4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.</p>
<p>Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków.</p>	<p>5.1. Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie. 5.2. Wzmocnienie współpracy służb publicznych ze społecznością lokalną w zakresie wykrywania i zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie. 5.3. Podjęcie odpowiednich działań wobec sprawców przemocy.</p>
<p>Cel strategiczny 6. Zapobieganie uzależnieniom alkoholowym oraz łagodzenie ich skutków.</p>	<p>6.1. Zapewnienie dzieciom ochrony przed skutkami uzależnień alkoholowych rodziców. 6.2. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnienia od alkoholu. 6.3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych.</p>

	6.4. Prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych od alkoholu oraz rodzin, w których istnieje problem uzależnienia. 6.5. Wspieranie działalności instytucji i innych podmiotów w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień.
Cel strategiczny 7. Wspieranie osób starszych i ich aktywizacja.	7.1. Rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia dla osób starszych. 7.2. Aktywizacja osób starszych w dziedzinie kultury, rekreacji i wypoczynku. 7.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych. 7.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.

Źródło: Opracowanie własne

7. Sposób realizacji strategii oraz jej ramy finansowe

Sposób realizacji Strategii

Realizacja postanowień Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest obowiązkiem władzy wykonawczej gminy, a więc Wójta Gminy Szumowo. Dysponuje on niezbędnym w tym celu aparatem wykonawczym. We wprowadzaniu w życie poszczególnych celów czynnie uczestniczyć będą przede wszystkim pracownicy Ośrodka Pomocy Społecznej w Szumowie, którzy realizują zadania własne gminy właśnie w zakresie pomocy społecznej.

Ponadto, w realizacji strategii można oczekiwać wsparcia i pomocy niżej wymienionych instytucji:

- Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie;
- Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności przy PCPR;
- Powiatowego Urzędu Pracy;
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Komendy Powiatowej Policji,
- placówek oświatowych, kulturalnych i sportowych z terenu Gminy Szumowo,
- organizacji społecznych i innych instytucji i placówek.

Niniejsza Strategia będzie również wdrażana poprzez realizację gminnych programów i projektów realizowanych przez ww. podmioty i instytucje współdziałające na poziomie gminy Szumowo.

Działania określone w niniejszej Strategii mogą być realizowane na różnych poziomach - począwszy od samodzielnej realizacji działania przez OPS lub inne podmioty, poprzez współpracę partnerską, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych podmiotom zewnętrznym w trybie określonym przepisami prawa.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego strategii.

Ramy finansowe Strategii

Jednym z warunków realizacji celów zawartych w każdej strategii jest jej finansowanie. Zakłada się, że ramy finansowe „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Szumowo” obejmują lata 2016-2022, gdyż w tym okresie będą realizowane w sposób ciągły zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne.

Przewiduje się, że realizacja proponowanych celów i działań nastąpi przy wykorzystaniu następujących źródeł finansowania:

- środki własne pochodzące z budżetu gminy finansowane z jej dochodów;
- środki przekazane gminie z budżetu państwa (dotacje);
- środki funduszy krajowych (PFRON);
- projekty systemowe i konkursowe w ramach środków rządowych, ministerialnych oraz Unii Europejskiej;
- środki pochodzące z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny).

8. Wskaźniki realizacji działań

W celu śledzenia postępów w realizacji strategii będzie ona na bieżąco monitorowana. Monitorowanie pozwoli z jednej strony na ocenę oczekiwanych wyników już przyjętych zadań, jak i ewentualne korekty w tych zadaniach. Strategia z założenia jest dokumentem otwartym, natomiast jej materia (rzeczywistość społeczna) podlega ciągłym zmianom. Dlatego też konieczne jest elastyczne reagowanie na pojawiające się problemy i wyzwania. Oceny tej dokonywać będą pracownicy OPS w Szumowie.

Monitorowanie umożliwi:

- bieżącą ocenę realizacji programów i zadań oraz osiągania celów,
- prognozowanie ewentualnych zmian warunków realizacji,
- dokonanie bieżących korekt i poprawek,
- podjęcie działań zabezpieczających i naprawczych,
- informowanie społeczności lokalnej o uzyskanych wynikach.

Wskaźnikiem realizacji celów strategicznych będzie nie tylko zmniejszająca się ilość świadczeniobiorców oraz zmniejszanie się strumienia środków na bezpośrednie wsparcie najbardziej potrzebujących, ale przede wszystkim poziom zadowolenia mieszkańców Gminy

Szumowo z jakości życia na terenie Gminy. Jakość życia na terenie Gminy będzie z kolei weryfikowana na podstawie mierników zawartych w tabeli 34.

Tabela 34. Wskaźniki realizacji działań

Cel strategiczny	Cele operacyjne – kierunki niezbędnych działań	Wskaźnik realizacji działania
<p>Cel strategiczny 1. Wspieranie rodzin z terenu Gminy Szumowo w prawidłowym pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.</p>	1.1. Wzmocnienie roli i funkcji rodziny.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych oddziaływaniem zespołu interdyscyplinarnego – liczba rodzin objętych wsparciem z systemu pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych
	1.2. Prowadzenie placówki wsparcia dziennego.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba prowadzonych placówek wsparcia dziennego – liczba osób korzystających z placówek wsparcia dziennego
	1.3. Pomoc w integracji rodzin z terenu Gminy.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba spotkań z psychoterapeutą zorganizowanych dla rodziców i dzieci sprawiających problemy wychowawcze – liczba rodzin objętych wsparciem w zakresie wzmacniania integracji jej członków
	1.4. Rozwijanie umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin, w których zatrudniono asystenta rodziny – liczba zorganizowanych warsztatów z zakresu właściwego realizowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych
<p>Cel strategiczny 2. Zmniejszanie bezrobocia i jego skutków na terenie Gminy Szumowo.</p>	2.1. Organizowanie projektów na rzecz przeciwdziałania bezrobociu.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zorganizowanych projektów – liczba przeprowadzonych szkoleń dla osób bezrobotnych – liczba osób bezrobotnych biorących udział w szkoleniach
	2.2. Organizowanie wspólnie z PUP w Zambrowie zatrudnienia dla osób długotrwale bezrobotnych w ramach prac społecznie użytecznych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac społecznie użytecznych
	2.3. Organizowanie prac interwencyjnych i robót publicznych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych zatrudnionych w ramach prac interwencyjnych i robót publicznych
	2.4. Wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób bezrobotnych, którym udzielono wsparcia w znalezieniu pracy
<p>Cel strategiczny 3. Zapobieganie ubóstwu i</p>	3.1. Udzielanie pomocy i wsparcia rodzinom ubogim.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba rodzin, którym udzielono wsparcia z powodu ubóstwa – wysokość udzielonego wsparcia finansowego

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SZUMOWO
W LATACH 2016-2022

wykluczeniu społecznemu rodzin z terenu Gminy Szumowo.	3.2. Wspieranie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym w nabywaniu nowych kwalifikacji, kompetencji zawodowych i społecznych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych wsparciem – liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które nabyły nowe kwalifikacje i kompetencje
	3.3. Włączenie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym do aktywnych form wsparcia prowadzonych przez OPS w Szumowie, również w ramach projektów.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób objętych aktywnymi formami wsparcia prowadzonymi przez OPS
Cel strategiczny 4. Poprawa warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych w społeczności lokalnej.	4.1. Zapewnienie wsparcia finansowego, psychologicznego i społecznego osobom niepełnosprawnym, w tym z zaburzeniami psychicznymi.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego – liczba osób z zaburzeniami psychicznymi, którym udzielono wsparcia psychologicznego i społecznego – liczba udzielonych porad psychologicznych – liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia finansowego – wysokość udzielonego wsparcia finansowego
	4.2. Likwidacja barier architektonicznych w budynkach użyteczności publicznej.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba obiektów użyteczności publicznej, w których zniesiono bariery architektoniczne
	4.3. Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób niepełnosprawnych uczestniczących w szkoleniach
	4.4. Zapewnienie specjalistycznego taboru samochodowego przystosowanego do potrzeb osób niepełnosprawnych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba specjalistycznych samochodów osobowych przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych
	4.5. Zapewnienie dostępu do rehabilitacji.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba ofert w zakresie dostępu do rehabilitacji skierowanych do osób niepełnosprawnych
	4.6. Zapewnienie aktywnego udziału osobom niepełnosprawnym w życiu kulturalno-społecznym Gminy.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba imprez kulturalnych skierowanych bezpośrednio do osób niepełnosprawnych
Cel strategiczny 5. Przeciwdziałanie zjawisku	5.1. Wsparcie psychologiczne, prawne i socjalne osób dotkniętych przemocą w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba udzielonych porad prawnych – liczba udzielonych porad psychologicznych i socjalnych – liczba osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które skorzystały ze wsparcia

STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH GMINY SZUMOWO
W LATACH 2016-2022

przemocy w rodzinie i łagodzenie jego skutków.	5.2. Wzmocnienie współpracy służb publicznych ze społecznością lokalną w zakresie wykrywania i zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba interwencji policyjnych z powodu przemocy w rodzinie – liczba założonych „Niebieskich Kart”
	5.3. Podjęcie odpowiednich działań wobec sprawców przemocy w rodzinie.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba sprawców przemocy w rodzinie skierowanych na leczenie
Cel strategiczny 6. Zapobieganie uzależnieniom alkoholowym oraz łagodzenie ich skutków.	6.1. Zapewnienie dzieciom ochrony przed skutkami uzależnień alkoholowych rodziców.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dzieci, którym udzielono pomocy z powodu alkoholizmu rodziców
	6.2. Prowadzenie działań profilaktycznych z zakresu uzależnienia od alkoholu.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba przeprowadzonych działań profilaktycznych z zakresu uzależnienia alkoholowego – liczba wydanych publikacji, materiałów informacyjnych
	6.3. Zapewnienie dostępu do specjalistycznej pomocy terapeutycznej dla osób uzależnionych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób uzależnionych od alkoholu, które skorzystały ze specjalistycznej pomocy terapeutycznej
	6.4. Prowadzenie punktu konsultacyjnego dla osób uzależnionych od alkoholu oraz rodzin, w których istnieje problem uzależnienia.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba udzielonych porad – liczba osób uzależnionych od alkoholu, które skorzystały z porad punktu konsultacyjnego
	6.5. Wspieranie działalności instytucji i innych podmiotów w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba instytucji i stowarzyszeń prowadzących działalność w zakresie rozwiązywania problemu uzależnień – wartość udzielonego wsparcia finansowego
Cel strategiczny 7. Wspieranie osób starszych i ich aktywizacja.	7.1. Rozwój środowiskowych form opieki i wsparcia dla osób starszych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba opiekunek środowiskowych – liczba osób objętych wsparciem opiekunek – liczba ośrodków oferujących pomoc osobom starszym
	7.2. Aktywizacja osób starszych w dziedzinie kultury, rekreacji i wypoczynku.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba ofert kulturalnych skierowanych do osób starszych – liczba ofert w zakresie aktywnego wypoczynku skierowana do osób starszych
	7.3. Dostosowanie systemu opieki zdrowotnej do potrzeb osób starszych.	<ul style="list-style-type: none"> – liczba ośrodków zdrowia wyposażonych w sprzęt rehabilitacyjny – liczba przeprowadzonych darmowych działań profilaktycznych dla osób starszych

	7.4. Rozwój wolontariatu na rzecz pomocy seniorom.	<ul style="list-style-type: none">- liczba działających wolontariuszy na rzecz seniorów- liczba osób starszych, którym udzielono pomocy w ramach wolontariatu
--	--	--

Źródło: Opracowanie własne

9. Spis tabel

TABELA 1. LICZEBNOŚĆ GMINY SZUMOWO Z PODZIAŁEM NA PŁEĆ	6
TABELA 2. STRUKTURA WIEKOWA MIESZKAŃCÓW GMINY SZUMOWO W 2014 R.....	7
TABELA 3. LICZBA OSÓB W WIEKU PRZEDPRODUKCYJNYM, PRODUKCYJNYM ORAZ POPPRODUKCYJNYM W LATACH 2012-2014	8
TABELA 4. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW GMINY SZUMOWO.....	9
TABELA 5. POZIOM WYKSZTAŁCENIA MIESZKAŃCÓW POWIATU ZAMBROWSKIEGO.....	9
TABELA 6. MIGRACJE NA POBYT STAŁY GMINNE WG TYPU I KIERUNKU	10
TABELA 7. PRZYROST NATURALNY	11
TABELA 8. PODMIOTY GOSPODARCZE DZIAŁAJĄCE NA TERENIE GMINY SZUMOWO W LATACH 2010- 2014	11
TABELA 9. ZASOBY MIESZKANIOWE NA TERENIE GMINY SZUMOWO	12
TABELA 10. MIESZKANIA WYPOSAŻONE W INSTALACJE TECHNICZNO-SANITARNE [%]	12
TABELA 11. EDUKACJA NA TERENIE GMINY SZUMOWO.....	14
TABELA 12. WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI BRUTTO DLA SZKOLNICTWA PODSTAWOWEGO I GIMNAZJALNEGO	15
TABELA 13. ŚWIADCZENIA SPOŁECZNE W RAMACH ZADAŃ WŁASNYCH GMINY SZUMOWO (STAN NA DZIEŃ 31.12.2014 R.).....	18
TABELA 14. LICZBA BENEFICJENTÓW POMOCY SPOŁECZNEJ OFEROWANEJ PRZEZ OPS W SZUMOWIE.....	19
TABELA 15. CHARAKTERYSTYKA OSÓB BEZROBOTNYCH NA TERENIE GMINY SZUMOWO.....	21
TABELA 16. STRUKTURA BEZROBOCIA NA TERENIE GMINY SZUMOWO W LATACH 2012-2014	22
TABELA 17. BEZROBOCIE W POWIECIE ZAMBROWSKIM W 2014 ROKU.....	22
TABELA 18. LICZBA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH NA TERENIE GMINY OBJĘTYCH POMOCĄ OPS W SZUMOWIE	23
TABELA 19. UZALEŻNIENIA ALKOHOLOWE NA TERENIE GMINY SZUMOWO	25
TABELA 20. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ OPS W SZUMOWIE Z POWODU ALKOHOLIZMU	26
TABELA 21. LICZBA OSÓB OBJĘTYCH POMOCĄ OPS W SZUMOWIE Z POWODU UBÓSTWA.....	27
TABELA 22. PRZEMOC W RODZINIE W GMINIE SZUMOWO	28
TABELA 23. PRZESTĘPSTWA NA TERENIE GMINY SZUMOWO	30
TABELA 24. OSOBY STARSZE NA TERENIE GMINY SZUMOWO W 2014 R.	31
TABELA 25. ANALIZA SWOT	32
TABELA 26. PROGNOZA PRZYROSTU NATURALNEGO W GMINIE SZUMOWO DO 2022 ROKU	34
TABELA 27. PROGNOZA SALDA MIGRACJI W GMINIE SZUMOWO DO 2022 ROKU	35
TABELA 28. PROGNOZA LICZBY LUDNOŚCI GMINY SZUMOWO DO 2022ROKU	35
TABELA 29. PROGNOZA STRUKTURY WIEKOWEJ MIESZKAŃCÓW GMINY SZUMOWO DO 2022 ROKU	36
TABELA 30. PROGNOZA LUDNOŚCI W WIEKU POPPRODUKCYJNYM NA TERENIE GMINY SZUMOWO..	39
TABELA 31. PROGNOZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY SZUMOWO	40
TABELA 32. PROGNOZA ZMIAN PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY SZUMOWO W WYNIKU REALIZACJI STRATEGII ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH	40
TABELA 33. KIERUNKI NIEZBĘDNYCH DZIAŁAŃ	43
TABELA 34. WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ	47

10. Spis rysunków

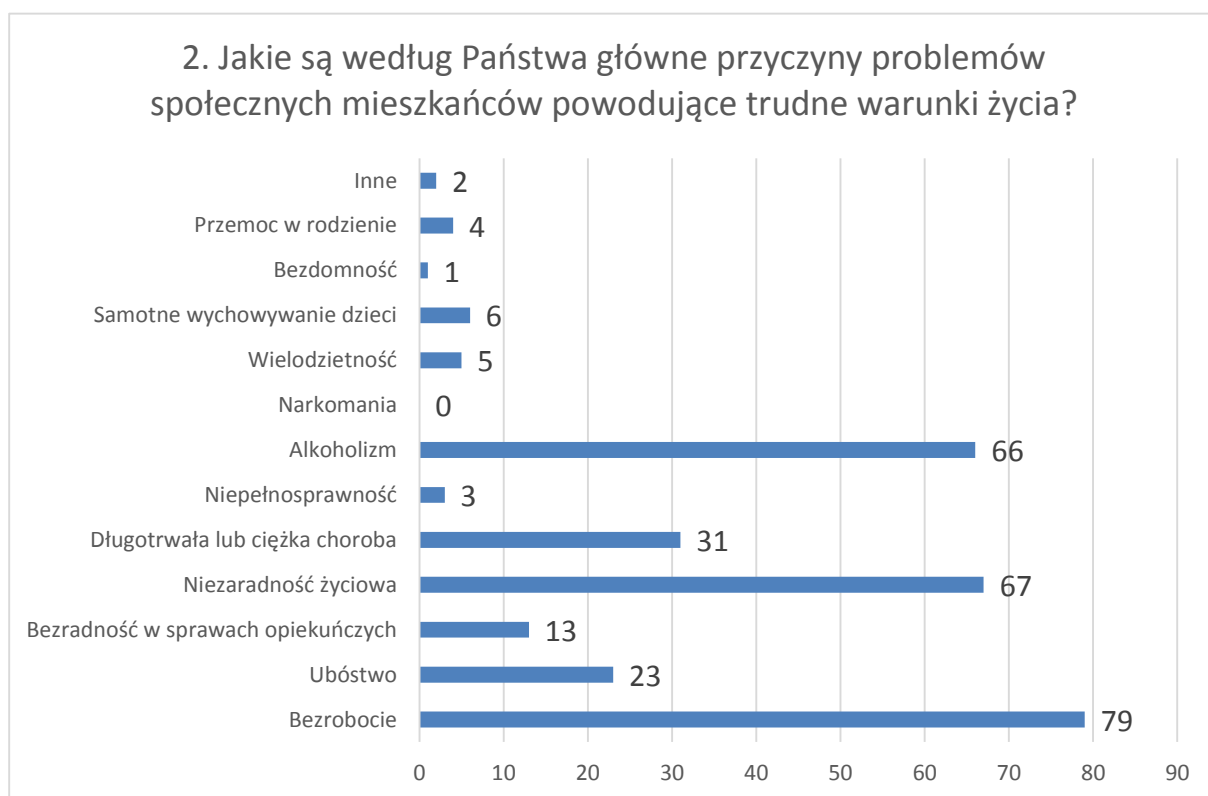
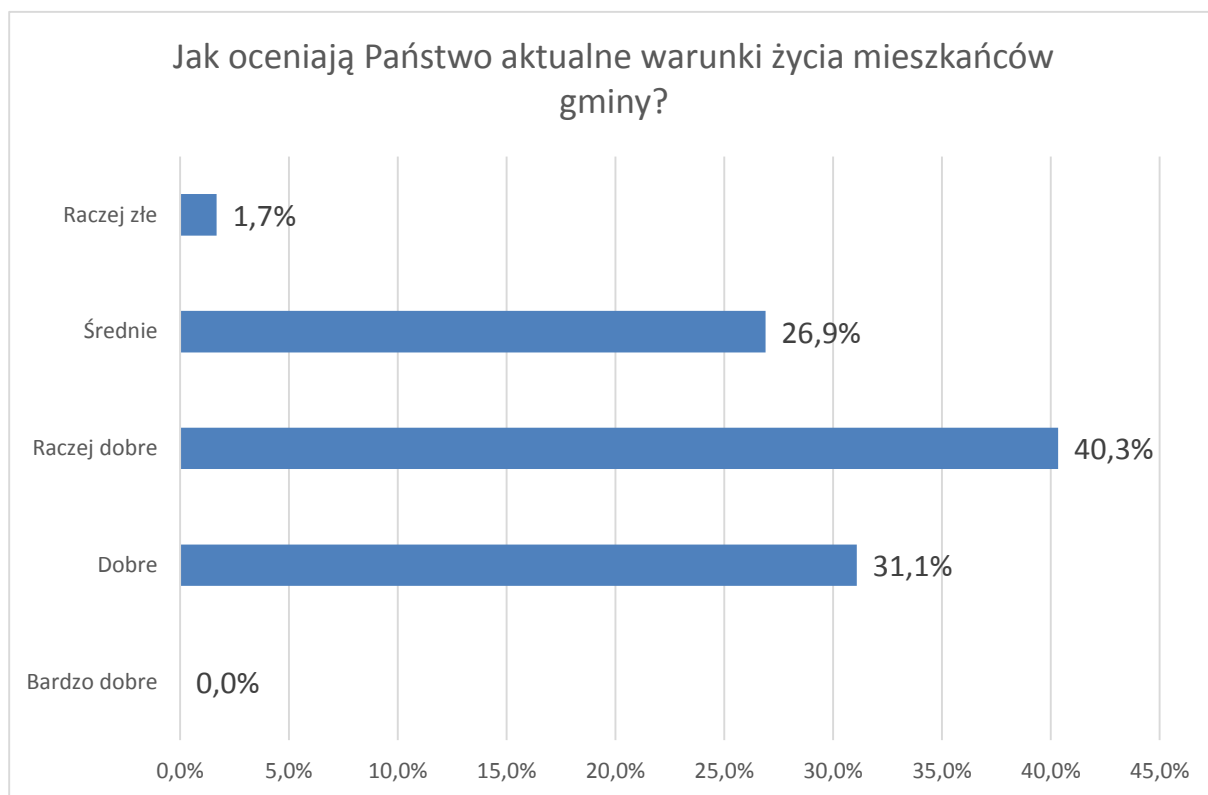
RYSUNEK 1. GMINA SZUMOWO NA TLE WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO I POWIATU ZAMBROWSKIEGO	4
--	---

11. Załączniki

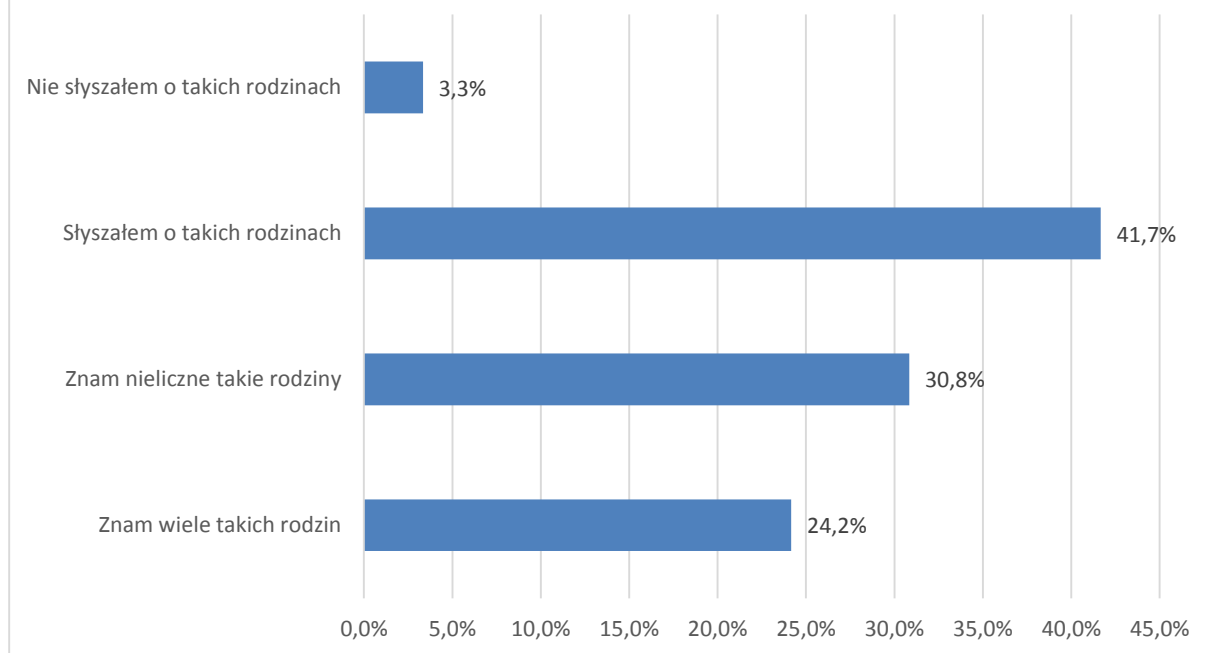
ZAŁĄCZNIK 1. WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO	
---	--

ZAŁĄCZNIK 1.

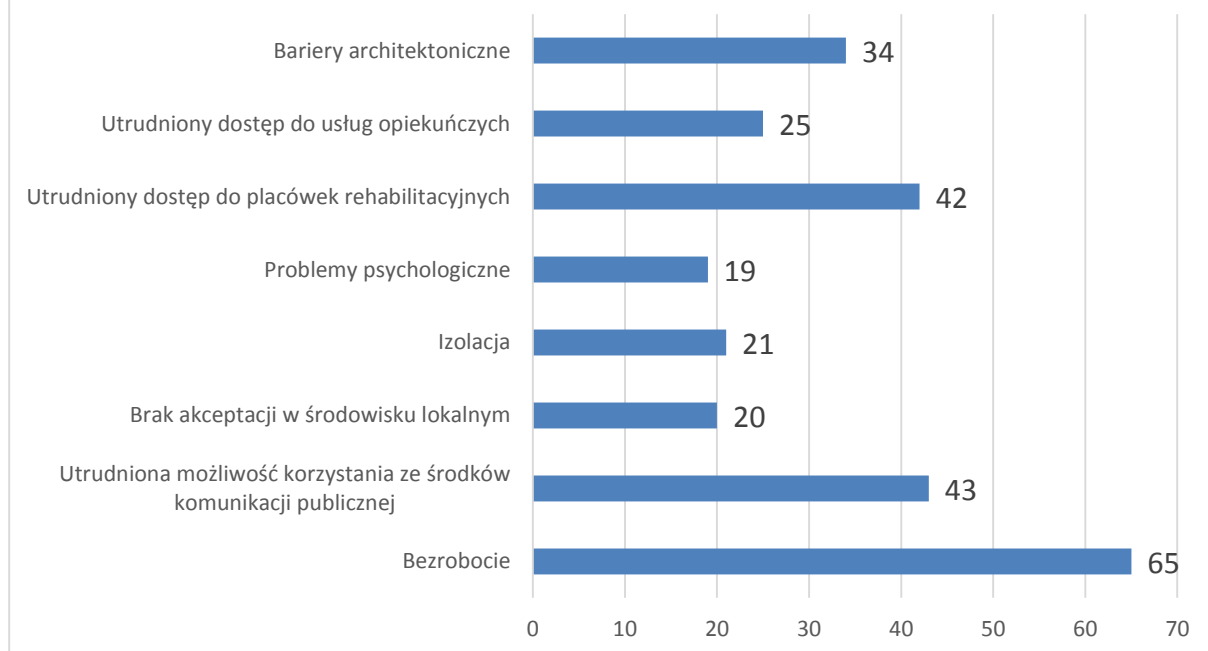
**WYNIKI BADANIA ANKIETOWEGO
(OPRACOWANIE WŁASNE NA PODSTAWIE ANKIET)**

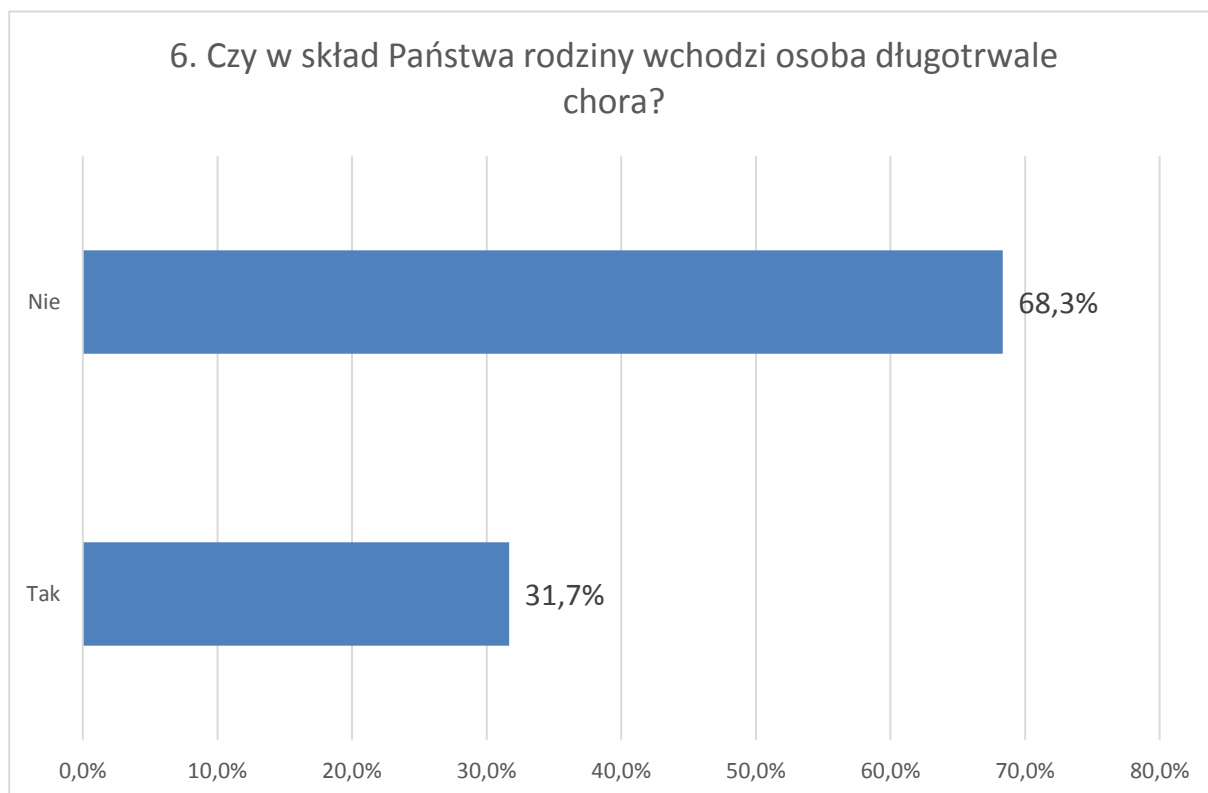
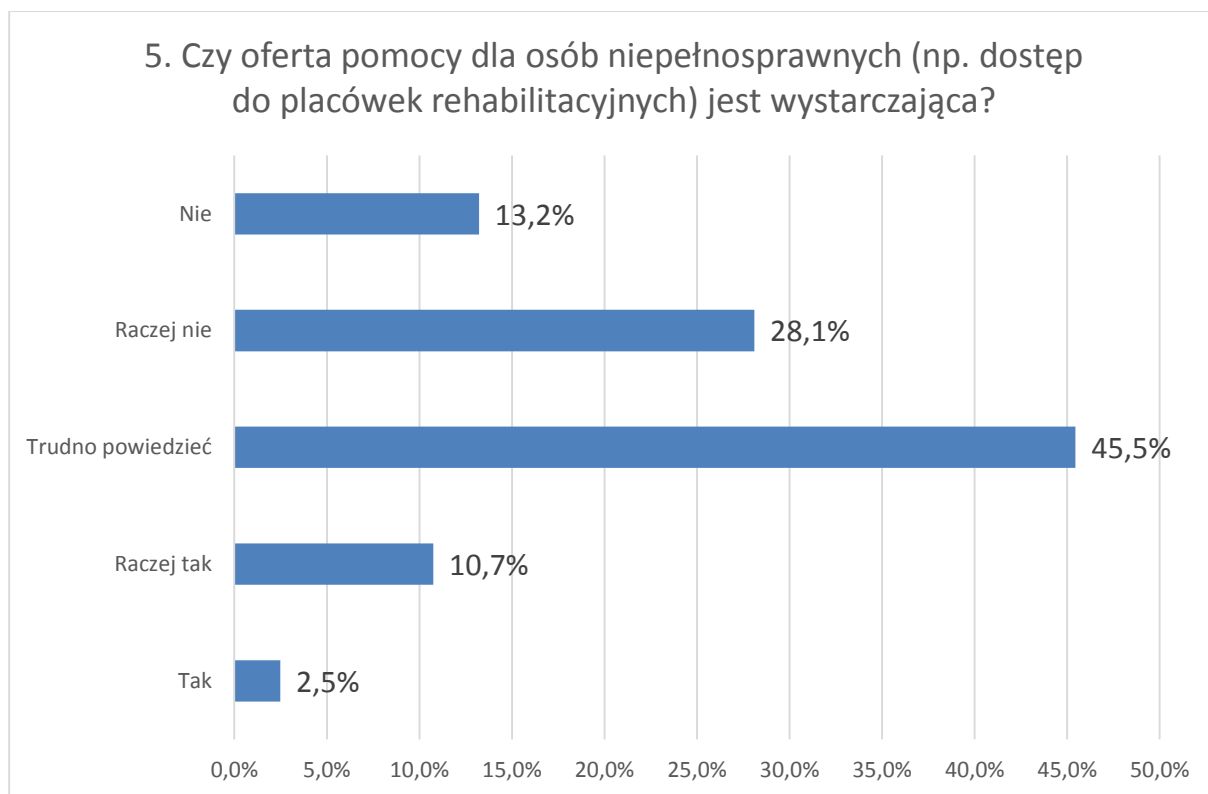

3. Czy Państwa zdaniem na terenie Gminy jest dużo rodzin ubogich?

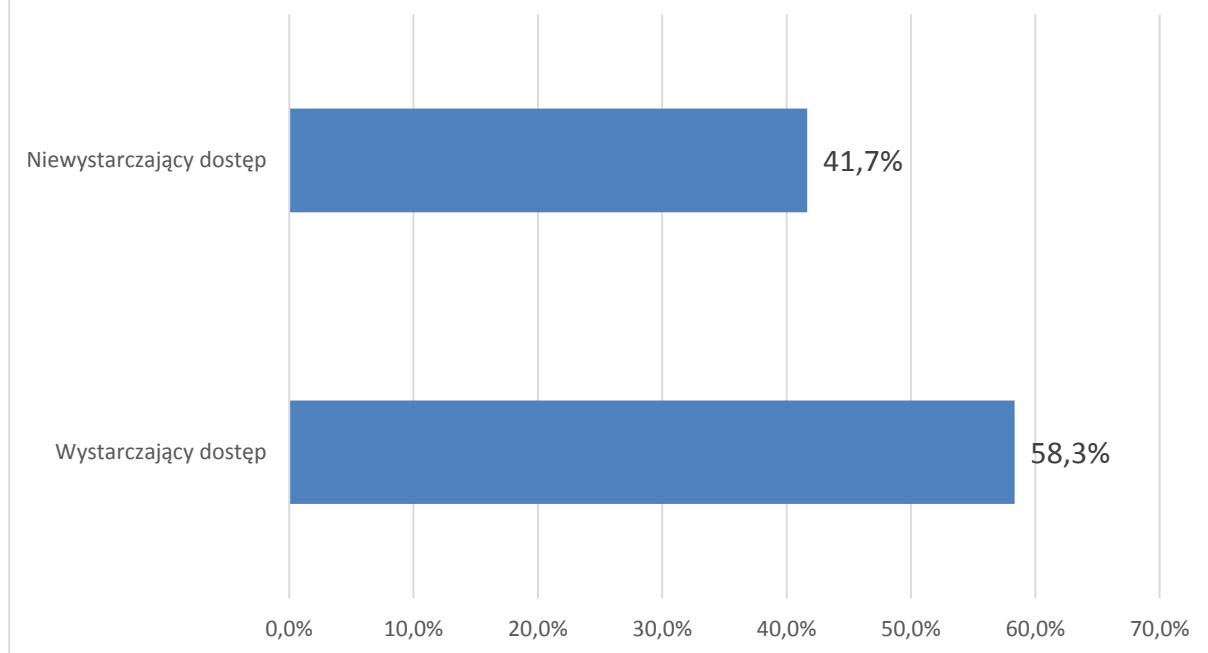

4. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej spotykają się osoby niepełnosprawne?

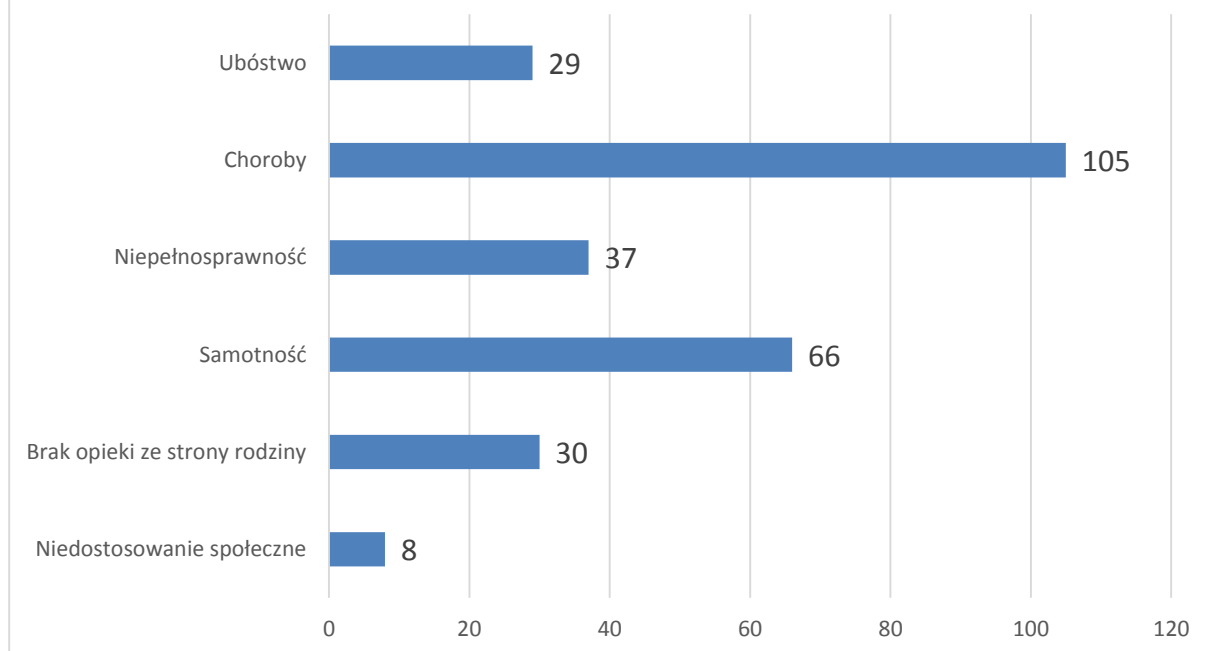

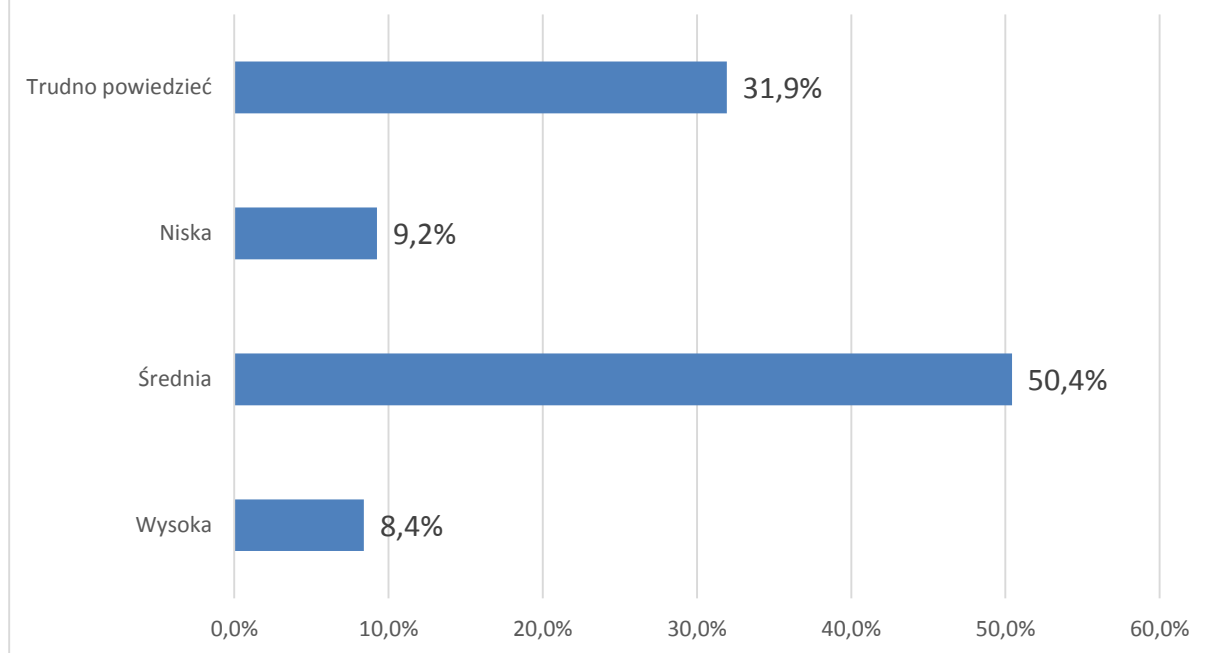
7. Czy dostęp do placówek opieki zdrowotnej na terenie Gminy jest wystarczający?

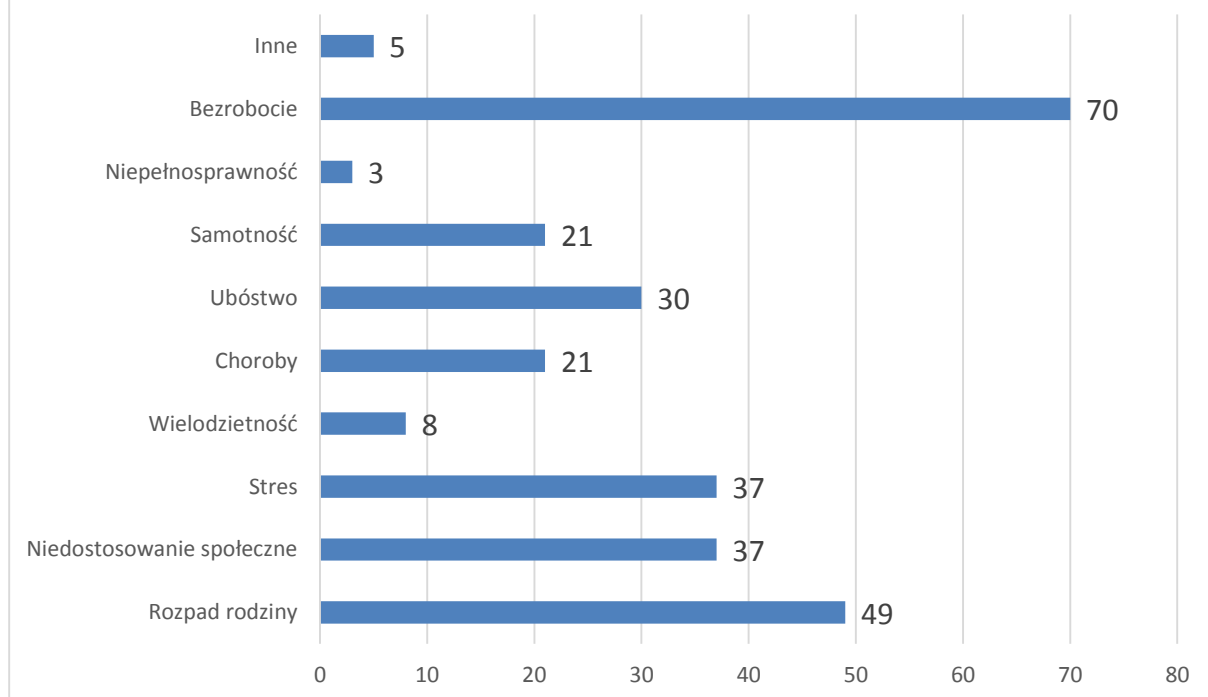
8. Z jakimi problemami społecznymi najczęściej borykają się osoby starsze?

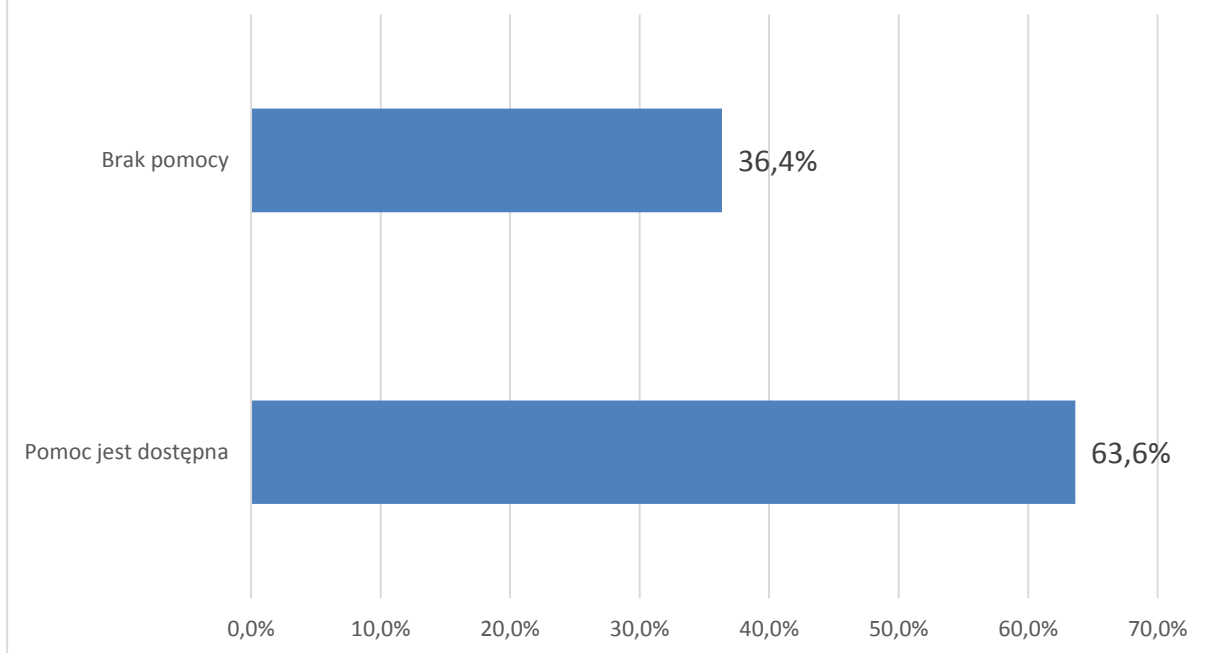
9. Jaka jest skala problemu uzależnień na terenie Gminy Szumowo?

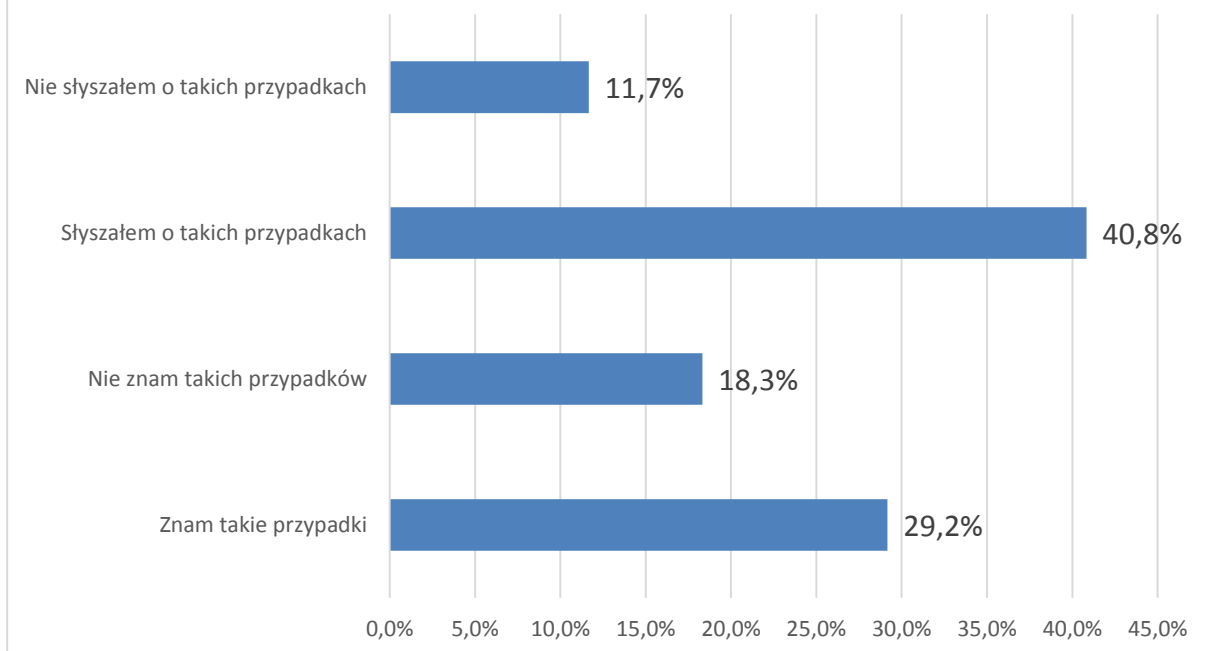
10. Jakie są przyczyny występowania uzależnień?

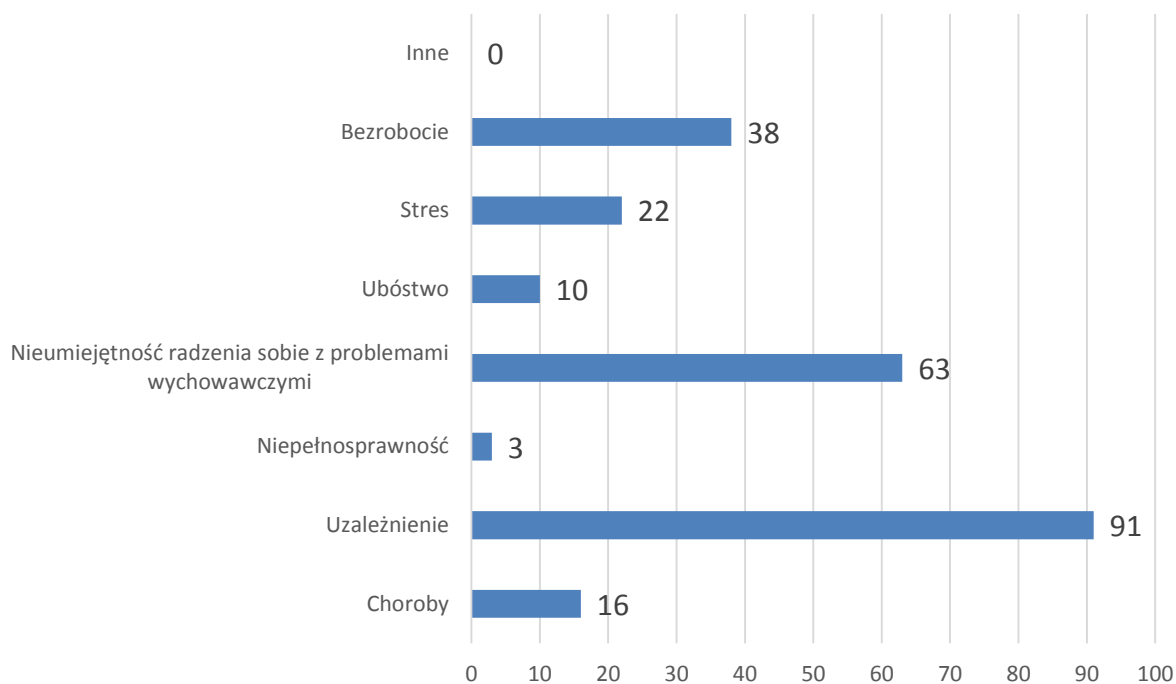
11. Czy na terenie Gminy dostępna jest jakaś forma pomocy dla osób uzależnionych (np. Klub Anonimowych Alkoholików)?

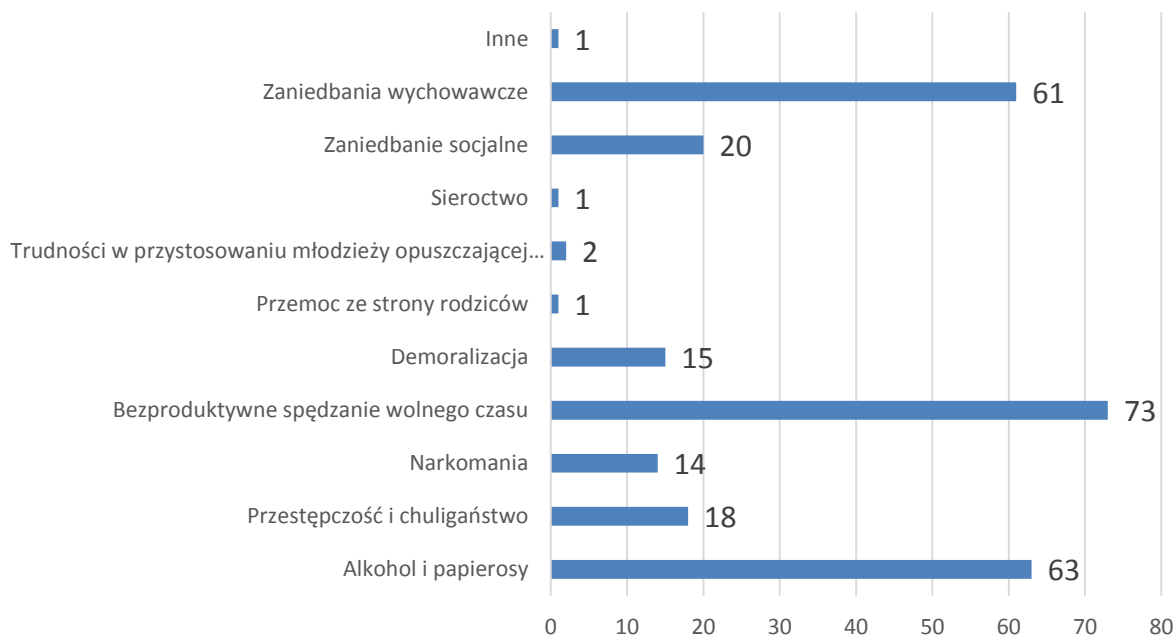
12. Czy na terenie Gminy występuje zjawisko przemocy domowej?

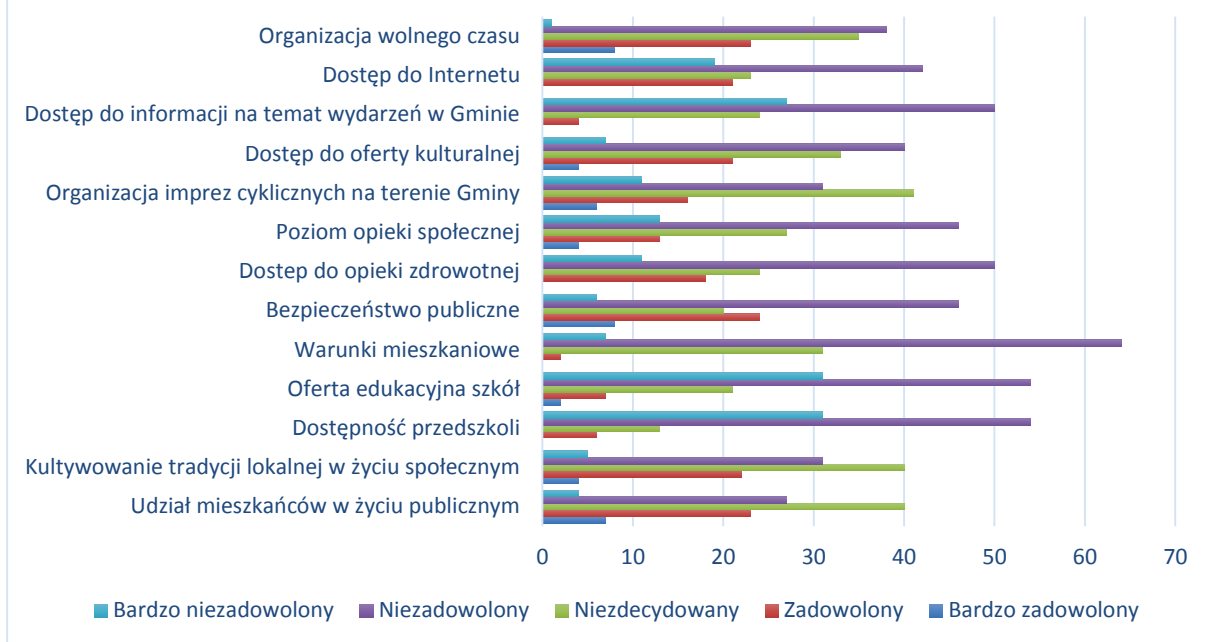
13. Jakie są - według Państwa - przyczyny przemocy domowej?

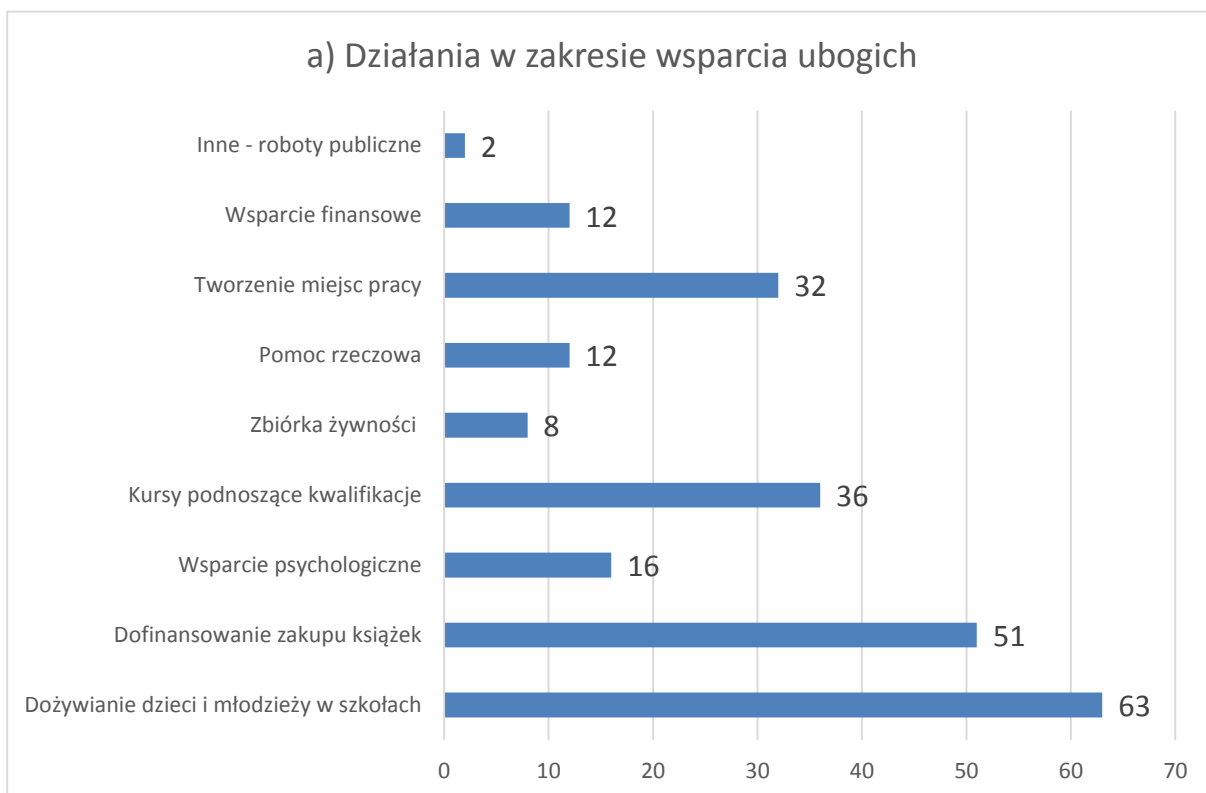
14. Jakie negatywne zjawiska odnoszące się do dzieci i młodzieży dostrzegacie Państwo najczęściej?

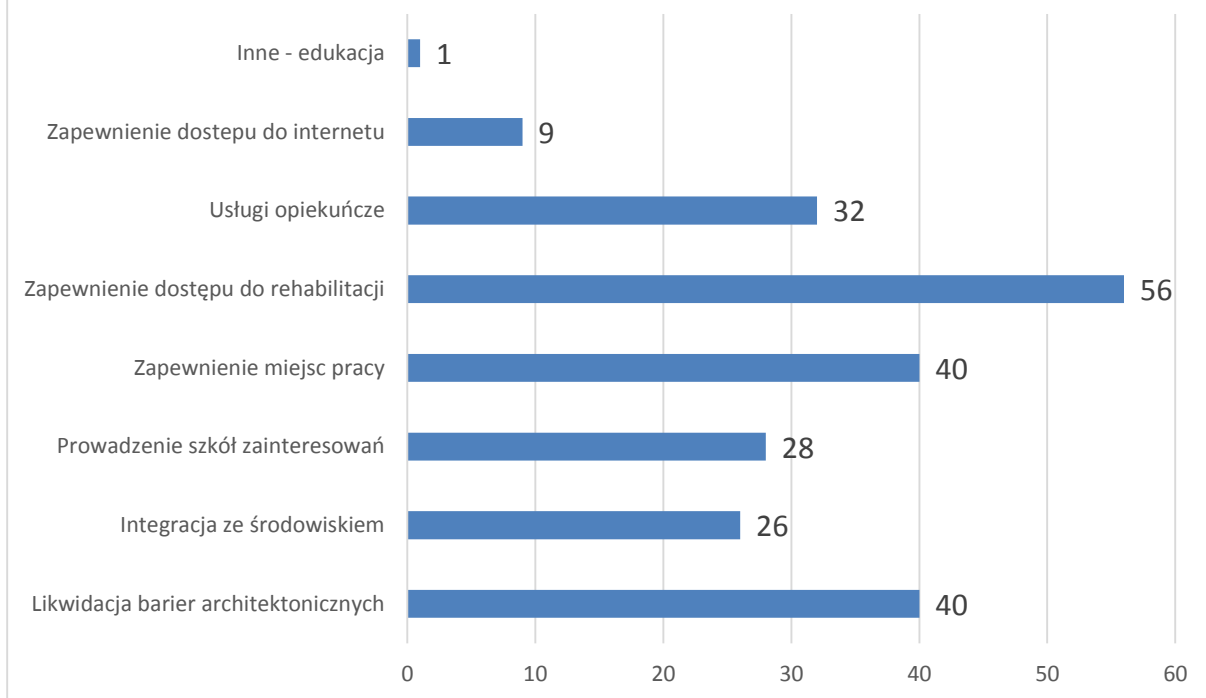
15. W jakim stopniu jest Pan(i) zadowolony z następujących warunków życia w Gminie?

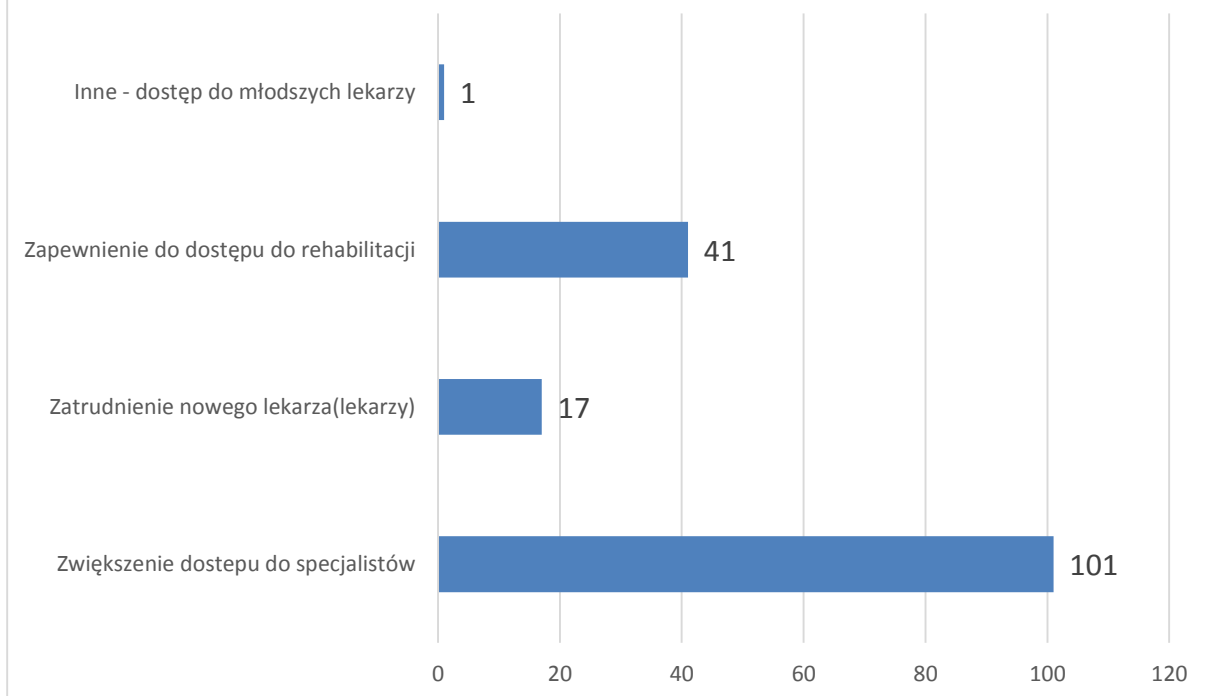
16. Co - Państwa zdaniem - należy zrobić, aby przeciwdziałać negatywnym zjawiskom na terenie Gminy w następujących obszarach:

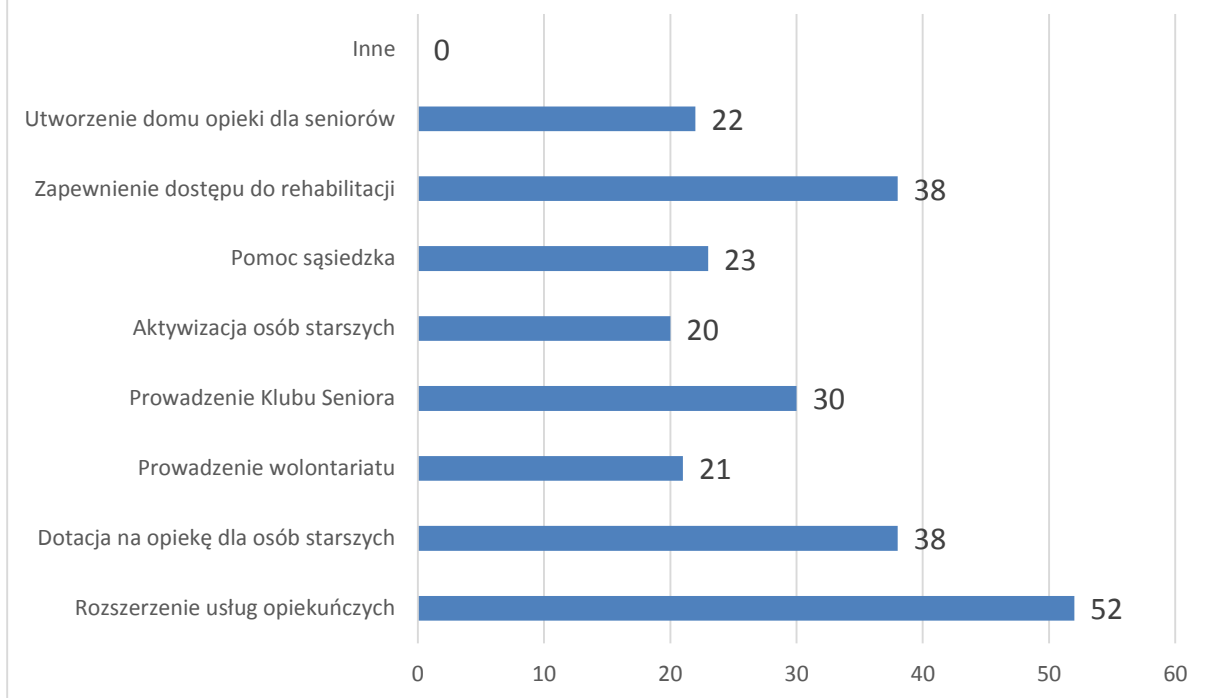
b) Działania w zakresie poprawy sytuacji niepełnosprawnych

c) Działania w zakresie poprawy dostępu do służby zdrowia:

d) działania na rzecz osób starszych:

e) Działania w zakresie bezpieczeństwa:

